

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN SOSYAL DESTEK ANLAYIŞI İLE TOLERANS
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hazırlayan:

Talip ATAŞ

Danışman:

Prof. Dr. Kurtman ERSANLI

Yüksek Lisans Tezi

Samsun - 2017

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN SOSYAL DESTEK ANLAYIŞI İLE TOLERANS
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hazırlayan:

Talip ATAŞ

Danışman:

Prof. Dr. Kurtman ERSANLI

Yüksek Lisans Tezi

Samsun - 2017

“Elif Zühre ATAŞ’a”

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

.../.../ 2017

Talip ATAŞ

KABUL VE ONAY

Talip ATAŞ tarafından hazırlanan “Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı bu çalışma, .../.../.....tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oyçokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : _____
Üye : _____
Üye : _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

__ / __ / ____

Enstitü Müdürü
(İmza ve Mühür)

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN SOSYAL DESTEK ANLAYIŞI İLE TOLERANS DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Talip ATAŞ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Şubat/2017

Danışman: Prof. Dr. Kurtman ERSANLI

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyleri arasındaki ilişkiyi, psikolojik danışmaların cinsiyet, alandan /alan dışından oluş ve mesleki memnuniyet düzeylerine göre incelemektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Samsun ilinde görev yapan 400 psikolojik danışman araştırma kapsamına alınmıştır. Veri toplama araçları olarak, Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından sosyal destek düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Ersanlı (2013) tarafından tolerans düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen Tolerans Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kovaryans (Ancova) Analizi, Befforoni ve Post Hoc Testi kullanılmıştır.

Analizler sonucunda, psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişkinin; cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı, mezun olunan bölüme ve mesleki memnuniyet durumuna göre ise anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında psikolojik danışmanlara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman, Tolerans, Sosyal Destek

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PSYCHOLOGICAL COUNSELORS' UNDERSTANDING OF SOCIAL SUPPORT AND TOLERANCE LEVELS

Talip ATAŞ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Institute of Education Sciences

Psychological Counseling and Guidance Department, Master's Degree,

February/2017

Consultant: Prof. Dr. Kurtman ERSANLI

The purpose of this study was to examine, the relationship between psychological counselors' understanding of social support and tolerance levels according to their levels with social support understanding and tolerance levels of psychological counselors.

For this purpose; 400 psychological counselors working in the province of Samsun in the academic year 2015-2016 were included in the study. As data collection; multidimensional perceived social support scale to measure levels of social support which is developed by Eker, Arkar and Yıldız, the tolerance scale to measure the tolerance levels developed by ERSANLI and the personal information form which was developed by the researchers were used.

As a result of analyzes, the relationship between social support understanding of psychological counselors and tolerance level; it was found that they differed significantly according to gender, but didn't significantly according to graduation and Professional satisfaction status.

As a result of the research, psychological counselors and researchers have been suggested in the findings.

Keywords: psychological counselor, tolerance, social support.

ÖNSÖZ

Araştırmanın planlanmasından gerçekleştirilmesi süreci içerisinde yapıcı öneri ve eleştirileriyle ışık tutan, umutsuzluğa düştüğüm anda bilgisi ve deneyimiyle motive eden hoşgörüsünü her daim muhafaza eden değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Kurtman ERSANLI'ya ve yüksek lisans düzeyinde ders almış olduğum tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilerek saygılarımı sunarım.

Tez yazma sürecinde zamanı göz önünde bulundurmadan ulaştığım, verilerin analizi ve bulguların değerlendirilmesinde katkılarından dolayı Uz. Psikolojik Danışman Umut KERMEN'e sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca gösterdiği anlayış, sabır ve sunduğu destek ile "hayat arkadaşı" ifadesini yaşama dönüştüren sevgili eşim Nurbanu ATAŞ'a teşekkür ederim.

Veri toplama araçlarının uygulanmasında yardımcı olan ve araştırmaya katılarak araştırmanın gerçekleşmesine katkı sağlayan tüm meslektaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İTHAF.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
KABUL VE ONAY.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Problem Cümlesi.....	6
1.3. Alt Problemler.....	6
1.4. Denenceler.....	7
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Sayıtlar.....	7
1.7. Tanımlar.....	7
1.8. Araştırmanın Önemi.....	8

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Sosyal Destek.....	9
2.2. Tolerans.....	13

2.3. Sosyal Destekle İlgili Yurt İçi Çalışmalar.....	18
2.4. Sosyal Destekle İlgili Yurt Dışı Çalışmalar.....	25
2.5. Toleransla İlgili Yurt İçi Çalışmalar.....	28
2.6. Toleransla İlgili Yurt Dışı Çalışmalar.....	29

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	31
3.1.Araştırma Modeli.....	31
3.2. Evren.....	31
3.3. Örneklem.....	32
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.4.1. Tolerans Ölçeği.....	34
3.4.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	34
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu.....	35
3.5. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	35

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	36

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	42

5.1. Cinsiyete Göre Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması Ve Yorumu.....	42

5.2. Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Bölümlere Göre Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması Ve Yorumu.....	43
5.3. Psikolojik Danışmanların Mesleki Memnuniyet Durumuna Göre Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması Ve Yorumu.....	44
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	46
KAYNAKÇA.....	47
EKLER.....	56
Ek-1 Tolerans Ölçeği.....	56
Ek-2 Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	57
Ek-3 Kişisel Bilgi Formu.....	59
ÖZGEÇMİŞ.....	60

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

İnsan yaşamının başından sonuna kadar varlığını tek başına sürdürememektedir. Gerek maddi gerekse manevi anlamda diğer insanlara ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçların giderilmesi yaşamdaki sosyal ilişkiler ağının kurulması ile mümkündür.

İnsan kalıtımsal olarak getirdiği özellikleri ve doğum sonrası çevresinde kazandıklarıyla kişiliğini oluşturmaktadır. Kişiliğin oluşma süreci ise bireyin çevresindeki sosyal ilişkilere etki etmektedir.

Bireyin içerisinde bulunduğu etkileşim çemberleri, onun gelecekte sosyal yaşamında kuracağı ilişkilerde belirleyici olacaktır (Kozaklı, 2006, s. 13). Yaşam yolculuğunda kurulan sosyal ilişkiler ağı, ilişkilerin niteliğine göre yaşamımızı zenginleştirerek yaşam doyumunu artırabilmekte ve dolayısıyla çevresine ve gelecek nesillere nitelikli sosyal ilişkiler kurabilme imkanı sunmaktadır.

Sosyal ilişkiler, sosyal etkileşimle oluşur ve gelişir. Tüm bireylerin kurduğu ilişkiler bir döngünün parçasıdır. Tatmin edici sosyal ilişkiler kurabilen bireyler, iletişim halinde oldukları bireylere tatmin edici ilişkiler sunabilmektedir. Sosyal yaşamın içerisindeki insanın çevresinden göreceği sosyal destek, psikolojik iyilik haline, bireyin toplumsal kabulüne önemli ölçüde etki etmektedir.

Doğumla başlayan yaşam macerasının ilk anından itibaren ihtiyaç duyduğumuz sosyal destek, yeterli bir şekilde karşılandığında, sosyalleşme sürecinin kalitesinin artmasını sağlayacaktır. Yaşamın özünü oluşturan sosyal ilişkiler, yeterli sosyal desteğin katkısıyla daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilecektir.

Sosyal destek kişilerarası ilişkilerdeki yardım olarak ifade edebileceğimiz bir kavramdır. Lepore, Evans ve Schneider (1991), sosyal destek kavramını bireylerin sevgi duyduğu ve korunduğuna inandığı bir sosyal sisteme bağlanması, inandığı sevgiye ve desteğe karşılık bulması ya da önemseddiği bir sosyal gruba bağlanması olarak tanımlamışlardır (s. 900).

Bireylere aileleri, arkadaşları ve bunun gibi çevrelerinde yer alan diğer kişi ya da gruplar sosyal destek sağlamaktadırlar (Yıldırım, 1997, s. 243). Diğer insanlarla birlikte olma ve onlarla ilişki kurma ihtiyacı doğumla başlar ve yaşamın sonuna kadar devam eder (Cüceloğlu, 2002, s. 336). Doğumla birlikte bireye ailesi tarafından sunulan sosyal destek, bireyin gelecekteki kişiliğini de etkilemektedir (Karadağ, 2007, s. 2). Çocukluk döneminde ailesiyle iyi ilişkiler içerisinde olan birey normal bir kişilik yapısı geliştirme noktasında ilk adımını atmış olacaktır. Bireyin yetişkinlik döneminde karşılaşacağı problemlerle başa çıkmasında ya da çevresinde problem yaşayan yakınlarına gereken desteği sağlamasında yeterli sosyal desteğin sağlanmış olması önem taşımaktadır.

Temel kaynağı aile olan sosyal destek, yeterli ölçüde sağlandığında bireylerin sorunlarla daha kolay baş etmesini olanaklı kılacaktır (Torun, 1995, s. 22). Anne ve baba yetiştirdiği çocuğuna sevgi ve şefkat gösterip onu onayladığında çocuk için gerekli güven ortamını sağlamış olacaktır. Bu güven ortamı, çocuğun her yönden gelişiminin desteklenmesi ve ihtiyaç duyduğu sosyal desteğin sağlanması sonucunu doğuracaktır.

En önemli sosyal destek kaynağı olan aile, çocuğa yeterli desteği sağlayamadığında ise kötü bir tablo ile karşı karşıya kalmak kaçınılmazdır. İtici davranışlar sergileyen ebeveynlerin bulunduğu bir ailede, çocuk kendisi hakkında olumlu düşünceler geliştiremeyecek, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varamayacak ve bu durum çocuğun kendisini değersiz hissetmesine yol açacaktır. Ebeveynleri tarafından davranışları onaylanmayan çocuk, bir süre sonra onaylanma çabasına son verecek, bunun sonucu olarak da ebeveynler çocuk üzerindeki denetimini yitirecektir (Cüceloğlu, 2002, s. 357).

Sosyal ilişkiler yoluyla sağlanan sosyal destek; eş, arkadaş, evlat, ebeveyn gibi rollerimizin gereği olarak kurduğumuz ilişkiler sonucu çeşitlenir (Eliüşük, 2008, s. 3). Farklı rollerdeki ilişkilerde sevilme, kabul görme, ihtiyaç anında yardım görmezse, bireyin anksiyete ve değersizlik yaşama ihtimali artmaktadır (Sorias, 1988, s. 1037). Dolayısıyla yetersiz sosyal destek depresyon veya herhangi bir ruhsal hastalık geçirme olasılığını yükseltmektedir.

Yıldırım'a (2006) göre aileden ve yakın çevredeki diğer bireylerden sağlanan sosyal destek yaşamdaki kriz dönemlerinde önem taşımakta ve bireyleri hayatın değişkenliğinin beraberinde getirdiği stresten koruyabilmektedir (s. 16).

Bireylerin çevrelerinden edindikleri sosyal destek, zamanla değişebilir, ya da tamamen ortadan kalkabilir. Aileden sağlanan sosyal destek ise yaşam boyunca süreklilik gösterir (Açıkgöz, 2013, s. 1). Birey aileden gelen şartsız sosyal destek sayesinde çevresindeki kişilerle uyumlu, güvenilir ilişkiler kurabilmekte ve ilişki kuracağı kişilere karşı seçici davranarak kendi sosyal ilişki ağını kurabilmektedir. Bu durumun birey açısından önem kazandığı ilk yer okul yaşantısıdır. Ailesinden ayrılarak sosyal yaşam içerisinde yer almaya başlayan çocuk okula uyum sürecinde arkadaşlarından ve öğretmenlerinden destek beklemektedir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyinin uyuma pozitif yönde etki ettiğini ve stresle başa çıkma konusunda yardımcı olduğunu göstermektedir (Yıldırım, 2004, ss. 241-250).

Arkadaşlık ilişkilerinde sosyal destek karşılıklı ilişkiler sonucu sağlanırken, öğretmenlerden şartsız olarak beklenmektedir. Okullarda sunulan rehberlik hizmetleri sosyal destek sistemlerinin öğrencilere faydalı olacak şekilde işleyebilmesini sağlamaktadır (Demir, 2008, s. 2). Rehberlik hizmetleri öğrencilerin her yönden gelişimlerini desteklemek amacıyla öğrenci-öğretmen-ebeveyn işbirliği ile çalışmaktadır.

Rehberlik hizmetlerinin sunulmasında ve öğrenci-öğretmen-ebeveyn işbirliğinin sağlanmasında okul psikolojik danışmanlarına çok büyük rol düşmektedir. Okullarda sosyal desteğin sağlanmasında birinci derecede sorumluluk sahibi olan psikolojik danışmanların, halihazırda ruh sağlığı yerinde, yaşam içerisindeki strese, acıya dayanıklı, çevresi tarafından kabul gören ve uyumlu bireyler olmaları, bunu yansıtılabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

Sosyal bir varlık olan insan ilk çağlardan itibaren toplu yaşamaya mecbur olmuştur (Kaleli, 2013, s. 1). Farklı inançlara, görüşlere, yaşam felsefelerine; farklı huy ve mizaçlara sahip olan insanlarla bir arada yaşamak sosyal yaşamın bir gerçeğidir. Toplumsal yaşamın bir gereği olarak birlikte yaşamaya mecbur olan insanlar, kaçınılmaz bir şekilde çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Sosyal ilişkileri sağlıklı bir şekilde yürütebilmek, toplumun yaşanılabilirliğini koruyabilmek için karşılıklı anlayış ve tolerans bir zorunluluktur.

Sosyal yaşamın içerisinde bireyler çok çeşitli değişimler, gelişimler, çelişkiler yaşarlar ve bununla birlikte pek çok problemle karşı karşıya kalabilirler (Kozaklı, 2006, s. 14). Bireylerin sosyal yaşantının içerisindeki bu gel-gitlerle baş edebilecek yeterlilikte olması, yaşam doyumunu ve mutluluklarını önemli ölçüde etkileyecektir. Bu durumu genel olarak bireyin tolerans düzeyiyle ilişkilendirebiliriz.

Çok alanlı bir kavram olarak karşımıza çıkan tolerans politikadan fen bilimlerine, dinden sosyal bilimlere kadar pek çok alanda kullanılan bir kavramdır. Tolerans kelimesi Latince'deki "tolerare" fiilinden türetilmiştir; hoşgörü olarak ifade edilmiş olan tolerans sözcüğü tahammül, dayanırlılık, anlayış olarak da karşılık bulmaktadır (Aslan, 2001, s. 6). Budak (2003), toleransı herhangi bir şekilde zarara uğramadan acıya, strese, yüke, baskıya dayanabilme yetisi olarak tanımlamaktadır (s. 753).

Tolerans kavramının Türkçe'deki hoşgörü kelimesiyle aynı anlamda olup olmadığı tartışılmakta olan bir konudur. Türkçe'deki hoşgörü kavramının, batı dillerinden Türkçe'ye aktarılan tolerans kavramından daha naif ve olumlu bir kavram olduğu düşüncesi toplumda kabul görmüştür (Ölmez Atalay, 2008, s. 3). İki kavram da anlam bakımından incelendiğinde bu kabulün gerçeği yansıttığı görülmüştür. Hoşgörüde gönül rızası ile kabul etme, mevcut durumdan hoşnut olma söz konusu iken, toleransta bir dayanma, katlanma durumu mevcuttur. Hatta maruz kalınan durumun derecesi arttığında rahatsızlık ortaya çıkmaktadır (Kaleli, 2013, s. 16). Weissberg (1988) tolerans tanımına "onaylayarak" sözcüğünü eklemiş, "onaylayarak tahammül, onaylayarak anlayış gösterme" şeklinde daha belirgin bir tanım olması gerektiğini ifade etmiştir (Akt. Kaleli, 2013, s. 3). Yürüşen'in (1993) değerlendirmesine göre tolerans bireyin sahip olduğu gücü tam olarak kullanmaktan kaçınmasıdır (s. 19).

Tolerans; katlanma, dayanma gibi anlamları taşıdığından dolayı, içerisinde tahammül eden, dayanan, katlanan kişinin aslında bu durumu değiştirme gücü olduğunu ifade etmektedir. Gürsoy (1999, s. 93) bu katlanma durumunu "zorunlu olarak katlanma" olarak görürken, Forst (2004) bu durumu "gönül rızasıyla katlanma" olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir (s. 315).

Tolerans kelimesinin anlamını tam olarak kavrayabilmek için, kelimenin ortaya çıktığı tarihsel süreci bilmek ve süreç içindeki gelişimine bakmak gerekmektedir. Tolerans, ilk olarak 15. Yüzyılda Nicolaus Casanus tarafından De Fidei adlı kitapta felsefi bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak tolerans kavramının batıda 16. Yüzyıldaki din savaşları sırasında yaygın kullanılmaya başladığını görmekteyiz. Katolik ve Protestan mezhepleri arasındaki savaşı takip eden süreçte tolerans kelimesi ünlenmiş, din ve vicdan özgürlüğünü ifade etmek amacıyla kullanılır olmuştur (Bolat, 2013, s. 13).

Geçtiği tarihsel süreç sonunda tolerans daha kapsamlı bir anlam kazanmış, insanların dini, siyasi, kültürel, etnik, karakteristik açılardan tüm farklılıklarının saygı duyulması gereken özellikler olduğunu ifade etmektedir. Bireyler arasındaki çeşitli sebeplerden kaynaklanabilecek olan farklılıklar, kişiler arasında önemsiz kabul ediliyorsa, herhangi bir çatışmaya yol açmıyorsa, ya da çatışmaya sebebiyet vermesi söz konusu dahi değilse burada tolerans değil, kayıtsızlık, umursamazlık durumu mevcuttur (Forst, 2004, s. 314). Farklılıklar sonucu doğan hoşumuza gitmeyen düşüncelerin yanlış ya da hatalı olabileceğini göz önünde bulundurduğumuz durumlarda, Forst (2004) bu duruma “sakınca unsuru” adını vermiştir, sakınca unsuru varsa toleranstan söz edebiliriz (s. 314).

Günümüzde tolerans toplumsal yaşamın önemli bir koşulu haline gelmiştir (Kaleli, 2013, s. 2). Mutlu, yaşam kalitesi yüksek, problem çözme becerisine sahip bir toplum için yüksek toleranslı bireyler gereklidir. Aksi takdirde bireylerin huzursuz, güvensiz, mutsuz, hoşgörüsüz olduğu bir toplumun ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Literatüre baktığımızda toleransı konu alan çeşitli çalışmalarda toleranssızlığın, bireylerin çevrelerindeki kişileri veya yaşam şartlarını kendilerini tedirgin eden bir tehdit unsuru olarak görmelerinden kaynaklanan bir kaygı olduğunu görüyoruz. (Yazgan, 2007, s. 2). Buradan hareketle çevresindeki kişilere güven duyan, dolayısıyla kendisinde kaygıya yol açmayacak yaşam şartlarına sahip bireylerin tolerans düzeylerinin yüksek olduğundan söz edebiliriz.

Bireylerin çevrelerindeki kişilere güven duyması ve yaşam şartlarının olumlu olması durumu yeterli sosyal desteğin sağlanabiliyor olması olarak yorumlanabilir. Bu durumda sosyal destek ile toleransın birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen kavramlar olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal destek ve tolerans kavramlarını birlikte incelediğimizde tolerans düzeyi yüksek bireylerden oluşan bir toplum için sosyal desteğin gerekli olduğunu görmekteyiz. Çocukluk dönemlerinden itibaren yeterli sosyal destek alarak yetişmiş bir birey, yetişkinlik döneminde yüksek ihtimalle sosyal destek algısı yüksek ve çevresine yeterli desteği sunan bir birey olacaktır. Cohen (2004), sosyal desteğin yardımıyla bireylerin stresli yaşantılardan daha az etkilendiklerini, olumsuz olayları daha az tehdit edici olarak yorumladıklarını ve problem çözme stratejilerini daha kolay kullandıklarını belirtmiştir. Bu ve benzeri verilerden hareketle bu kişilerin tolerans düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Tolerans kavramı Türkçe'de yeni sayılabilecek bir kavramdır ve üzerinde çok fazla çalışma yapılmamıştır (Ölmez Atalay, 2008). Multidisipliner bir kavram olan toleransı psikoloji açısından ele alan çalışmalara göz attığımızda yerli kaynaklarda, Öfke Kontrolü ile Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki (Yazgan, 2007), Duygusal Zekanın İşyerindeki Psikolojik Taciz Algısındaki Rolünün Bireyin Tolerans Düzeyi Açısından İncelenmesi (Güllüce, 2010) ve Kendine Saygı ve Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki (Kaleli, 2013) konularındaki çalışmalara rastladık.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ve tolerans düzeyleri bazı değişkenler (cinsiyet, alandan /alan dışından oluş ve mesleki memnuniyet) açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyleri arasındaki ilişki cinsiyet, alandan ya da alan dışından oluş ve mesleki memnuniyet düzeylerine göre anlamlı olarak değişmekte midir?

1.3. Alt Problemler

1. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların cinsiyetine göre anlamlı olarak değişmekte midir?
2. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mezun oldukları bölümlere (PDR ve Diğerleri) göre anlamlı olarak değişmekte midir?

3. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mesleki memnuniyet durumuna göre anlamlı olarak değişmekte midir?

1.4. Denenceler

1. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların cinsiyetine göre anlamlı olarak değişmektedir.
2. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mezun oldukları bölümlere (PDR ve diğerleri) göre anlamlı olarak değişmektedir.
3. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mesleki memnuniyet durumuna göre anlamlı olarak değişmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın çalışma grubu Samsun ilinde görev yapan psikolojik danışmanlarla özellikleri sınırlıdır.
2. Bireylerin sorumluluk düzeylerini ölçme amacıyla kullanılacak "Tolerans Ölçeği", "Sosyal Destek Ölçeği"nin ölçtüğüyle sınırlıdır.

1.6. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların "Tolerans Ölçeği", "Sosyal Destek Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" soruları içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.
2. "Tolerans Ölçeği" ve "Sosyal Destek Ölçeği" araştırmanın amaçlarına uygun verilere ulaşmak için yeterli oldukları varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Destek: Stres içerisinde ya da zor durumda olan bireye eş, aile ya da arkadaş çevresi tarafından sunulan maddi ve manevi olarak yapılan yardımlardır. (Çakır ve Palabıyıkoglu, 1997, s. 16).

Tolerans: Tolerans, içsel gerilime yine kendi içinden bir güçle dayanma ve tahammül etme (Ersanlı ve Dicle, 2011).

1.8. Araştırmanın Önemi

Bireylerin yetişkinlik dönemlerinde mutlu ve başarılı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri hem birey hem de toplum için büyük önem taşımaktadır. Yetişkinlik döneminin sosyal yaşantısı için önemli olan sağlıklı kişilik gelişimi, temelde çocukluk dönemi yaşantılarıyla şekillenmektedir. Yavuzer (1993), kişilik gelişiminin temelini çocukluk döneminde atıldığını belirtmektedir (ss. 137-147).

Sosyal destek bebeklik yıllarından itibaren başlar. Onun içinde bulunduğu iletişim ağındaki konumunun belirlenmesinde etkili olur. Aynı zamanda bireylerin kişilik özelliklerin yanında tolerans düzeyinin içeriğinin oluşmasına da etki eder. İnsanın doğru varolmasında önemli bir misyona sahip psikolojik danışmanların sosyal destek algıları ve tolerans düzeylerinin yüksek oluşu, danışmanlarına verecekleri hizmetin kalitesini artıracığı söylenebilir. Sosyal destek algıları ile tolerans düzeyleri yüksek olan psikolojik danışmanlar karşılaştıkları durumlar karşısında danışmanlarının çözüme daha kolay ulaşmasına yardımcı olabilir, yaşanan durumlara ilişkin danışmanlarının farkındalıklarını artırabilirler. Bu sebeple, psikolojik danışmanların sosyal destek algıları ve tolerans düzeyleri arasındaki ilişkinin ölçülmesinin, psikolojik danışmanların yetiştirilmesi aşamasında eğitimcilere yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal destek ve tolerans arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt içinde yapılan herhangi bir çalışmanın bulunmayışı literatüre katkısı bağlamında araştırmanın önemini artırmaktadır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sosyal destek ve tolerans konularıyla ilgili literatür incelemesi sonucu elde edilen bilgilere yer verilecektir.

2.1. Sosyal Destek

İnsan sosyal bir varlıktır ve yaşamı boyunca çevresindeki insanlarla etkileşim halindedir. Kendisini toplumdan soyutlayarak yalnız başına hayatını idame ettiremeyecek olan insan, sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Sosyal destek literatürde en genel şekliyle, kişinin çevresindekiler tarafından sevildiğine, değer verildiğine ve o grubun bir parçası olduğuna inandırıldığı bilgi olarak yer almaktadır. Cohen ve Wills (1985) ise sosyal desteği sosyal ilişkilerde yakın ilişkiler kurma ve bunun sonucunda çevreden kabul görerek psikolojik uyumu artırma şeklindeki bağlanma olarak açıklamıştır (ss. 310-357).

Cüceloğlu (2002) sosyal desteğin, kriz durumunun, yaşamdaki önemli değişimlerin ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçları azaltabilecek etkisi olacağını söylemişlerdir (s. 357).

Sosyal destek çok sayıda araştırmacı tarafından birçok değişik şekilde tanımlanmıştır. Tanımlar birbirinden farklı olsa da, sosyal desteğin bireyin kişilerarası ilişkilerini ve çevreden gördüğü desteği kapsadığını görmekteyiz.

Çakır ve Palabıykoğlu (1997) sosyal desteğin, aile bireyleri, arkadaşlar, akrabalar, komşular vb. tarafından bireye sağlanan destek olduğu belirtmiştir (s. 16). Buradan hareketle, bireyin yaşamındaki en önemli sosyal destek kaynaklarının aile üyeleri ve arkadaş çevresi olduğunu söyleyebiliriz.

Dunst ve Trivette (1986) sosyal desteğin işlevlerini şöyle özetlemişlerdir(maddelendirmişlerdir):

1. Bireylerin ihtiyaçları karşılanarak duygusal rahatlık sağlanır.
2. Sorunlar karşısında yol gösterilir ve sorunlarla başa çıkma konusunda destek verilir.

3. Geribildirim verilerek bireyin gelişimi desteklenir.
4. Verilen destekle bireyin uyum sağlama becerilerine katkı sağlanır.
5. Kriz durumları karşısında bireyler arasında köprü kurularak strese karşı koruma sağlanır (ss. 403-417).

Tardy'e (1985) göre sosyal desteğin birçok farklı tanımının olması, sosyal desteğin net bir şekilde anlaşılmasını engellemekte ve anlam içeriğinin bozulmasına neden olmaktadır (Akt: Polat, 2012, s. 42).

Tardy (1985) bu görüşten hareketle sosyal destek kavramının anlamını netleştirmek ve çerçevesini belirginleştirmek amacıyla 5 boyut tanımlamıştır (Akt: Polat, 2012, s. 43):

1. Yön: Sosyal destek karşılıklı olarak işler. Destek gören kişi destek verir.
2. Eğilim: Sosyal desteğin ulaşılabilirlik yönünü ifade eder.
3. Tanımlama ve Değerlendirme: Tanımlama, kişinin sosyal desteği nasıl anlamlandırdığı, değerlendirme de kişinin bu destekten ne derece yararlandığıdır.
4. İçerik: Desteğin ne şekilde ve hangi durumda sağlandığı ile ilgilidir.
5. Ağ: Sosyal desteği alan kişi ile veren kişiyi ifade eder.

Sosyal destek kavramının kuramsal temeli Kurt Lewin'in Alan Kuramı'na dayanır. Kuramın temellendirildiği en önemli kavramlardan biri "yaşam alanı" kavramıdır. Yaşam alanı, belirli bir zaman diliminde bireyin davranışlarını etkileyen olaylardır (Açıkgöz, 2013, s. 28). Bireyin yaşamının herhangi bir parçası, onun o andaki yaşamını etkilemiyorsa yaşam alanı içerisinde yer almaz. Geçmişte yaşanmış ve bireyin şu anki yaşamını doğrudan etkilemeyen olaylar da yaşam alanı içerisinde yer almazken, bireyin davranışları üzerinde halen doğrudan etki etmekte olan olaylar yaşam alanı içerisindeki olgulardandır (Yıldırım, 2006, s. 5).

Yaşam alanı kavramı, içerisinde yaş, zeka, cinsiyet, kişiye özel yetenekler gibi kişinin davranışlarını etkileyen etmenleri de barındırmaktadır (Açıkgöz, 2013, s.29). Bu etmenler bireyin davranışlarını etkileyerek kişilerarası ilişkilere etki etmektedir ve davranışın etkilendiği tüm bu faktörler "yaşam alanı" dediğimiz kavramın tanımı içerisinde yer almaktadır.

Alan Kuramı içerisindeki bir diğer önemli kavram da "psikolojik çevre" kavramıdır. Psikolojik çevre, fiziksel çevrenin birey tarafından anlamlandırılmış

halidir. Bireyin fiziksel çevresi, onun duygu ve davranışlarını etkilemektedir. Fakat bu etki bireyin etrafında olanları yorumlama şekline göre değişiklik göstermektedir. Psikolojik çevre kavramı, bireyin fiziksel çevresinde olan olayları yorumlaması ve bunun psikolojisi üzerindeki etkisi şeklinde ifade edilebilir (Yıldırım, 2006, s. 6). Bireyin sosyal destek sistemi içerisinde yer alan aile, arkadaş vb. kişiler bireyin psikolojik çevresini etkileyen etmenlerdendir (Açıkgöz, 2013, s. 29).

Demaray ve Malecki (2002), Sosyal desteği duygusal, maddesel, bilgisel ve değerlendirmeye dayalı destek olarak 4'e ayırmışlardır.

Duygusal destek: Gereksinim duyulan sevgi, ilgi ve güvenin sağlanması.

Bilgisel destek: Sıkıntılı ve stresli durumlarda, sorun çözmeye yönelik bilgilendirmenin yapılması.

Maddesel destek: Gereksinim duyulan somut ihtiyaçların karşılanması

Değerlendirmeye dayalı destek: Geribildirim verme yoluyla değerlendirme yapılmasının sağlanması (s. 307).

Cohen ve Wills (1985) ise sosyal destek türlerini farklı bir şekilde sınıflandırmışlardır. Saygı desteği, bilgi desteği, sosyal arkadaşlık desteği ve işlevsel destek şeklinde sınıfladıkları başlıkları şu şekilde açıklamışlardır:

Saygı desteği: Bireyin saygı gördüğü ve toplum tarafından kabul edildiği bilgisi verilerek benlik saygısının güçlendirilmesidir.

Bilgi desteği: Problemler durumlarının belirginleştirilerek anlaşılmasının sağlanarak bireye sorun çözme konusunda yardım edilmesidir.

Sosyal arkadaşlık desteği: Bireyin arkadaşlarıyla vakit geçirerek problemler üzerinde düşünmesi engellenerek, stresin azaltılmasının sağlanması.

İşlevsel destek: Maddi yönden bireyin ihtiyaç duyduğu hizmetin sağlanarak, bireyin stresinin azalmasının sağlanmasıdır (ss. 310-357).

Sosyal destek farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar genel itibari ile birbirine benzerlik

göstermektedir. Sosyal destek türleri kategorilere ayrılırken bireye sunulan desteğin içeriği belirleyici olmaktadır.

Sosyal destek, bireyin yaşadığı stresli olaylarda ona ihtiyacı olan gücü ve desteği sağlayan mekanizmadır. Bu yüzden bireyin yaşamdaki zorluklarla baş edebilmesine yardım eder ve kişinin yetersizlik hissetmesinin önüne geçer (Torun, 1995, ss. 22-23).

Cohen ve Wills (1985) iki model sunarak sosyal desteğin bireyin stresli yaşantılarında koruyucu bir etki yaptığını açıklamaktadır.

1-Temel Etki Modeli: Bu modele göre bireyin stres düzeyi ne olursa olsun sosyal destek stres üzerinde olumlu etki yaratır. Bireyin sosyal ağının geniş olması da olumlu yaşantılar sağlar, bu durum stresli zamanlarda olduğu kadar stresli olmayan zamanlarda da faydalıdır.

2-Tampon Modeli: Bu modele göre sosyal destek bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlığına olumlu etki eder. Çevreden gerektiği kadar sosyal destek alan birey negatif yaşantılardan uzaklaşır ve etrafındaki insanlara olumlu yaşantılar sunabilir (ss. 310-357).

Sosyal destek, bireye yaşamda ihtiyaç duyduğu tüm maddi ve manevi gereksinimleri sağlayarak bireyi rahatlatır ve stresle başa çıkmasını kolaylaştırır (Uçar, 2014, s. 16). Bunun yanısıra sosyal destek kaynakları bireye rehberlik ederek problem çözme ve strateji geliştirmesine yardımcı olurlar.

Sosyal destek kaynakları bireyin sosyal yaşama etkili uyumu ve gelişimi için çok büyük önem taşımaktadır ve bu sebeple son yıllarda araştırmacıların insan davranışını anlamada sıklıkla odaklandıkları bir konudur (Açıkgöz, 2013, s. 30). Bireyin davranışlarını ve yaşamını etkileyen sosyal destek sistemi, en geniş hatıyla aile çevresi, arkadaşlar, komşular, sosyal gruplar, profesyonel yardım veren kişiler (terapist, psikolog, psikolojik danışman vb.), iş çevresi, kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır (Yıldırım, 2006, ss. 8-9).

Sağlandığı kaynakların doğası itibariyle dinamik bir süreç olan sosyal destek, yaşamın çalkantılarından etkilenmektedir. Aile üyelerinin çatışmaları, ölüm, ayrılıklar, güçler, işten ayrılma, hastalık, evlilik gibi önemli olaylar sosyal destek sistemini

etkiler ve dolayısıyla bireyin yaşamına olumlu ya da olumsuz bir şekilde dokunur (Yıldırım, 2006, s. 9). En önemli destek kaynağı olan eş ve aile bireyin yaşamındaki her önemli olayda esas belirleyici rolü üstlenerek, kriz döneminin yönünü ve etkisini değiştirme gücüne sahip olurlar.

Sosyal destek kaynakları kişinin yaşına göre çeşitlilik gösterebilir ve önem sırası değişebilir. Örneğin ilkokula yeni başlamış birisi için öğretmen çok önemli bir sosyal destek kaynağı iken ergenlik dönemindeki birisi için arkadaş çevresi çok önemlidir (Yıldırım, 1998, ss. 33-38). Bu sebeple bireyin yaşam dönemleri dikkate alınarak birey için önemli sosyal destek kaynakları göz önünde tutulmalıdır. Bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde yeterli sosyal desteği görmesi, ruh sağlığını ve uyum becerilerini olumlu yönde etkileyecektir.

İnsanların olayları algılayışı ve yorumlayışı farklı olduğundan dolayı sosyal destek algısı da kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Bu durum göz önüne alındığından son yıllarda araştırmacılar sosyal destek kavramı yerine algılanan sosyal destek kavramını daha fazla kullanmaktadır. Baştürk (2002) algılanan sosyal destek kavramını, insanların yaşamlarında sahip olduğu ilişkilerde değer gördükleri, ihtiyaç anında yardım isteyebildikleri tatmin edici desteğe sahip olduklarına işaret eden genel bir kavram şeklinde tanımlamıştır (s. 9).

Algılanan sosyal destek kavramı ile sosyal destek kavramı arasındaki temel fark, sosyal destek olarak tanımladığımız kişilerarası ilişkilerin bireyin kendi bilişsel değerlendirme süzgecinden geçirerek yorumlaması sonucu oluşan algıdır. Algılanan sosyal destek konusunda çalışan araştırmacılar bireyin ruh sağlığı üzerinde asıl etki edenin sosyal destek değil, sosyal desteğin birey tarafından algılanış ve yorumlanış şekli olduğunu belirtmektedirler (Ünüvar, 2003, s. 18).

Bir diğer sosyal destek kavramı da “sağlanan sosyal destek”tir. Destek kaynaklarından sağlanan sosyal destek miktarı şeklinde tanımlanmaktadır (Kef, 1997, s. 236). Kozaklı (2006) ise sağlanan sosyal desteği, bireye sunulan desteğin davranışsal olarak değerlendirilmesi olarak kabul etmektedir (s. 45).

2.2. Tolerans

Türk Dil Kurumu'nca hoşgörü kelimesi ile karşılık bulan tolerans, çeşitli alanlarda çeşitli anlamlara karşılık gelecek şekilde dilimize yerleşmiştir

(www.tdk.gov.tr). Teknik anlamda bir parçanın yapım aşamasında ölçülerde olabilecek özür payı anlamında kullanılan tolerans, tıp biliminde yüksek dozda verilen bir ilaç karşısında vücudun dayanma gücü veya aynı ilacın devamlı kullanılması sonucunda ilacın etkisinin azalması durumlarında kullanılmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Türkçe’de tolerans, hoşgörünün yanısıra tahammül etmek, katlanmak, dayanmak, anlayış göstermek, müsaade etmek, göz yummak anlamlarına da gelmektedir (Aslan, 2001, s. 6).

Hoşgörü sözcüğü tolerans sözcüğüyle eş anlamlı olarak kabul edilip kullanılıyor olsa da birçok araştırmacı iki sözcük arasında önemli anlam farklılıkları olduğunu düşünmektedir. Bazı sözcüklerin her dilde tam karşılığı bulunmamaktadır. Böyle durumlarda o sözcüğe en yakın anlam taşıyan sözcük, o sözcüğün karşılığı kabul edilip kullanılmaktadır. Tolerans da her dilde karşılığı bulunamayan bir sözcüktür. Türkçe’de toleransa en yakın anlamı taşıdığı düşünülen hoşgörü kelimesi kullanılmış fakat her iki kelime de etimolojik olarak incelendiğinde derin anlam farklılıkları karşımıza çıkmaktadır. Hoşgörü sözcüğü anlayışla karşılayarak hoş görmek, müsamaha göstermek anlamına gelmektedir (Eyüboğlu, 1995, s. 327). Hoşgörü sözcüğünün kökünde bulunan “hoş” sözcüğünden dolayı olumlu bir çağrışıma bulunmaktadır ve içerisinde anlayış, mazur görme, rahatsızlık duymama, farklılıklara saygı duyma gibi anlamları barındırmaktadır (Aslan, 2001, ss. 3-6).

Hoşgörü sözcüğü ortaya çıktığı coğrafyadaki tasavvuf geleneğinden ve yaşanan şartlardan etkilendiğinden dolayı gönle dayanan bir anlam taşımaktadır (Yazgan, 2007, s. 7). Toleransta akla ve mantığa dayanan, karar verilerek tahammül gösterilen bir durum varken, hoşgörü tamamen gönül işidir ve rıza doğrultusunda hareket etmektedir (Gürsoy, 1999, s. 93). Bu yüzden ki hoşgörünün olduğu yerde bir rahatsızlık durumu veya katlanma olmamalıdır (Aslan, 2001, s. 17). Hoşgörü gönülden gelen bir şeydir ve böyle bir durumda katlanmadan bahsedilemez (Gürsoy, 1991, s. 93). Dolayısıyla hoşgörü dendiğinde anlaşılması gereken ve kastedilen “anlayışla karşılama”dır. “Görmezlikten gelme” ve “aldırış etmeme” anlamları ise sorumsuzluğu çağrıştırmaktadır ve hoşgörü kelimesinin anlam aralığında bulunmamaktadır (Aslan, 2001, s. 5).

Yürüşen (1993) toleransı kişinin sahip olduğu gücü kullanmaktan kaçınması olarak tanımlanmıştır (s. 19). Buradan hareketle toleransta bilerek ve isteyerek,

yaptırım gücü olmasına rağmen bir dayanma, katlanma durumu olduğunu söyleyebiliriz. Yani tolerans güçlünün, güçsüzdeki mevcut farklılıklara, onaylanmayan davranışlara karşı ortaya koyduğu tavidir (Aydın, 1999, s. 45). Karşılaşılan durumda toleranstan bahsedebilmemiz için ortada mecbur kalma durumu değil gönüllülük olması şarttır. Kuyurtar (2000), onaylanmayan bir durum karşısında koşulları değiştirme gücü olmadığında, mevcut durumu kabul etmenin tolerans değil boyun eğme olduğunu belirtmiştir (s. 7). Tolerans olumsuz bir durum karşısında olumlu davranıştır; fakat olumlu davranışı sergileyen kişi bunu zoraki yaptığı için içsel bir sıkıntı yaşamaktadır (Gürsoy, 1999, s. 93).

Toleransın sabır anlamına geldiğini iddia eden Ortaylı (1999), tolerans ve hoşgörünün aynı şeyler olmadığını, toleransta “hoş” kelimesinin geçmesinin absürt olacağını, çünkü tolere etmenin hiç bir hoşluğu olmadığını belirtmiştir (s. 20).

Batı dillerinde tolerans anlamına gelen hoşgörü Arapça da tesamüh kelimesinin karşılığıdır (Ölmez Atalay, 2008, s. 19). Batuhan (1961), Arapça bir kelime olan tesamüh sözcüğünün toleransa anlam olarak daha uygun olduğunu, fakat Türkçe’de kullanılan bir sözcük olmadığı için bu sözcüğün kullanılma durumu olmadığını; bunun yerine günlük dilde yer edinmiş olan aynı anlamdaki müsamaha sözcüğünün kullanılmış olabileceğini belirtmiştir (ss. 89-90). Müsamaha; güncel Türkçe Sözlükte hoşgörü, görmezlikten gelme ve göz yumma şeklinde açıklanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Buna rağmen müsamaha, toleransın günlük dilde karşılığı olsa bile, kelimenin tarihi ve sosyolojik içeriğini karşılamakta çok yetersizdir; işte bu yüzden tolerans sözünü batı dillerinde yer bulduğu şekliyle (Fr: Tolerance, Alm:Toleranz vb.) kullanmak daha doğru olacaktır (Batuhan, 1961, ss. 89-90).

Tolerans din savaşları sırasında ortaya çıktığından kelime olarak tarihsel yükü olan bir kavramdır. Osmanlı zamanında benzeri bir din savaşı, düşünce mücadelesi yaşanmadığından tolerans kelimesini tam olarak karşılayan bir kelime kültürümüzde mevcut değildir (Ölmez Atalay, 2008, s. 14). Toleransın hoşgörü, müsamaha gibi kelimelerle karşılanmaya çalışılması zaten çok yetersiz kalmıştır. Şark dillerinin tamamında tolerans kelimesinin dile geçişinde aynı problem yaşanmıştır ve kelime kaçınılmaz olarak anlam kaybına uğramıştır (Ortaylı, 2007, s. 25). Tolerans kelimesinin ortaya çıkış sürecinde yaşadıklarına kültür olarak yabancı kalmış olmamız kelimenin anlam zenginliğini yitirmiş olmasının temel sebebidir.

Toleransın ortaya çıkış serüvenini incelediğimizde insanlığın düşünme hakkını elde etmek uğruna verdiği mücadelenin tarihini görüyoruz. Amacı “dünyayı kurtarmak” olan Hristiyanlık dininin ortaya çıkıp yayılması batı dünyasını tolerans ve toleranssızlık kavramlarıyla tanıştırmıştır (Ölmez Atalay, 2008, s. 22). İddiası mutlak doğruluk olan Hristiyan dogması sebebiyle insanlar kendi ruhlarını kurtarabilmek amacıyla birbirlerini öldürmeye kalkışmışlardır (Tunçay, 1999, s. 117). Özünde toleransın ortaya çıkışı farklı dinlerin, farklı mezheplerin Batıda kendine yer aramasıyla ilgilidir. Batuhan (1959), Ortaçağ’da Avrupa’da yaşananları, siyasi egemenliği elinde tutanların “tek mezhep” düşüncesinin otoriteyi sarstığını ve toplumu sıkıntıya soktuğunu görünce belirli sınırlar çerçevesinde farklı görüşlere ve sınıflandırmalara “göz yummak” zorunda kalmaları şeklinde yorumlanmıştır (s. 31). Felsefi olarak 15. yüzyılda Nicolaus Cusanus tarafından De Fidei adlı yapıtta tartışılmış olan tolerans, bir problem olarak 16. yüzyılda din savaşları sırasında karşımıza çıkmaktadır. Katolik ve Protestan mezhepleri arasındaki Otuz Yıl Savaşlarını (1618-1648) takip eden dönemde geniş bir problem olarak ele alınmış olan kavram, İngiliz düşünür Thomas More tarafından “ütopya” adlı eseriyle ünlenmiştir (Hançerlioğlu, 2000, s. 338).

Protestanlığın doğuşu ile başlayan mezhepler arası çatışmalar çokça kayıplar verilmesine sebep olmuş ve yaşanan Otuz Yıl Savaşlarından sonra Westphalia Barışı (1648) imzalanarak; savaşın sebep olduğu tahribatı giderebilmek amacıyla tolerans fikri benimsenmeye başlanmıştır (Ölmez Atalay, 2008, s. 26). Önemli bir hak olduğu ileri sürülen ve Rönesans boyunca dillerden düşmeyen tolerans kavramı ilk olarak Avusturya İmparatoru’nun “tolerans patent (tolerans beratı)” adlı fermanıyla hukukileşmiştir (Aslan, 2001, s. 13).

Buraya kadar bahsettiğimiz tolerans kavramı sosyal ve politik anlamda kullanılan Forst’un (2004) “Ruhsat (Permisson)” şeklinde ifade ettiği “kamusal tolerans” da diyebileceğimiz kavramdır (s. 316). Kamusal tolerans, otoritenin, güçlü grubun, diğer grubun inanç, görüş ve alışkanlıklarına göre yaşamalarına izin vermesi şeklinde ifade edilebilir (Yazgan, 2007). Batuhan’a (1959) göre burada verilen haklar sınırlı ve geri alınabilir hatta başka bir ifadeyle tavizdir (s. 27). Daha açık anlatmak gerekirse, burada bir göz yumma durumu söz konusudur ve bu durum göz yummamaya da imkan verir. Bu, toleranstaki güç dengesizliğini ortaya koymaktadır.

Forst (2004) bir de “Saygı (Respect)” kavramıyla açıkladığı toleranstan bahsetmiştir. Saygı kavramı, toleransın güç eşitliği içerisinde, ahlaki ilkeler gözetilerek farklılıkların kabul edildiği bir ortak yaşam biçimini ifade eder. Buradaki tolerans taciz veya göz yumma değil, eşitlikten doğan bir gerekliliktir (s. 316).

Forst’un (2004) “Ruhsat” ve “Saygı” kavramlarına birlikte baktığımızda; “saygı” kavramı ile ifade edilen toleransta, tolerans bir gereklilik, hatta ahlaki çerçeveden bakıldığında zorunluluktur (s. 316). Bu kavramda toleranssızlığa yer yoktur. “Ruhsat” kavramı ile ifade edilen toleransta ise, tolerans azınlığın kısıtlı yaşamına müsaade etme, göz yummadır. Dolayısıyla bu kavram toleransı karşı tarafa sunulmuş bir lütuf olarak göstermekte ve toleranssızlığa imkan vermektedir (Batuhan, 1959, s. 27).

Toleranstan bahsederken toleranssızlıktan da bahsetmek önem taşımaktadır. Her şey zıddıyla bilinir kaidesince toleranssızlık olmadan tolerans anlaşılabilir. Toleranssızlık toleransın gölgesi, arka planı gibidir (Batuhan, 1961, s. 87). Forst’a (2004) göre tolerans, toleranssızlığın başladığı yerde biter (s. 315). Toleranssızlık durumunun kaynağı, yani toleranssızlığı ortaya çıkaran sebep araştırıldığında altta yatan duygunun güvensizlik olduğu ortaya konmuştur. Güvensizlik durumu, bireyde kaygı oluşturur ve bireyin kendisini huzursuz hissetmesine yol açar (Yazgan, 2007, s. 14). Mileski’ye (1998) göre toleranssızlığın temel sebebi ön yargıdır. Ön yargılı insanların genel olarak hayata karşı güvensiz, tedirgin bir bakışları vardır; bu da kendilerini koruyabilmek için daha katı, tavizsiz bir yaşam biçimini tercih etmelerine yol açar (Akt: Yazgan, 2007, s. 14).

Toleransın ortaya çıkış süreci bize şunu göstermektedir ki, tolerans kavramı özünde toleranssızlığa karşı bir çözüm bulma arayışından doğmuştur. İlk olarak dini alanda kendini gösteren toleranssızlık problemi, geçmişten günümüze milliyet, ırk, cinsel tercihler, siyaset gibi alanlarda karşımıza çıkmaktadır (Ölmez Atalay, 2008, s. 38). Halen her toplumda, küçük ya da büyük gruplarda farklı şekillerde toleranssızlık sorunu kendini göstermektedir. Dünyanın dört bir yanında etnik, siyasal, ekonomik sebeplerle yaşanan şu anda yaşanmakta olan savaşlar, katliamlar bunun en büyük göstergesidir.

Tolerans günümüzde sıklıkla kullanılan, günlük dilimize yerleşmiş bir kavram olmuştur. Her geçen gün farklılıkların arttığı ve daha görünür hale geldiği bir zamanda

yaşadığımız düşünüldüğünde toleransa duyulan ihtiyaç da devamlı olarak artmaktadır. 21. Yüzyılda toplumun huzurunu ve birlikteliğini koruyan yaşama yön veren en önemli kavramlardan biri de toleranstır (Mutluer, 2015, s. 1187). Halen siyasi anlam derinliğini muhafaza eden, toplumdaki tüm renklerin, dini, kültürel, etnik ve siyasal, saygı ve anlayış çerçevesinde bir arada yaşaması gerekliliğini ifade eden bir kavramdır (Yazgan, 2007, s. 8). Tolerans aynı zamanda kişilerarası ilişkilerimizde uyumun bir yansımasıdır (Bolat, 2013, s. 17).

2.3. Sosyal Destekle İlgili Yurt İçi Çalışmalar

Lise öğrencileri üzerinde sosyal destek kaynakları ve stres ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen Banaz (1992), yaptığı araştırma sonucunda sosyal desteğin stresi tamponlayıcı bir etkisi olduğunu, stresi hafiflettiğini ve sonuç olarak da ruh sağlığını olumlu etkilediğini bulmuştur.

Çakır (1993) Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. 12-22 yaş aralığında yaşlar ve ergenlik evrelerine göre oluşturulmuş yaş grupları arasında algılanan sosyal desteğin anlamlı farklılıklar gösterdiğini tespit etmiştir. Benlik saygısı ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı istatistiksel ilişki saptanmış ayrıca sosyo-ekonomik düzey arttıkça algılanan sosyal desteğin de arttığı görülmüştür.

Örneklemini değişik meslek gruplarından toplam 210 kişinin oluşturduğu araştırmada Torun (1995) tükenmişlik ile sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda iki değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca aile yapısı ile sosyal destek değişkenlerinin tüm boyutları arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur.

Güngör (1996) sosyal destek, negatif yaşam olayları, öfkenin ifade ediliş biçimi, kendini suçlama durumları ile fiziksel, sağlık ve sosyal uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaptığı çalışmada sosyal destek, negatif yaşam olayları ve kendini suçlamanın fiziksel sağlığı yordayan değişkenlerden olduğunu, ayrıca sosyal destek ve öfkenin ifade ediliş biçiminin de sosyal uyumu yordayan değişkenlerden olduğunu saptamıştır.

“Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapan Çakır ve Palabıyıkoglu (1997), 960 normal genci örneklem almıştır.

Çalışma grubundaki gençler, ergenlik dönemi evrelerine göre yaş gruplarına ayrılmış, ve bu gruplar arasında algılanan sosyal destek açısından anlamlı farklar bulunmuştur. 15-17 yaş grubu diğer gruplara göre daha yetersiz destek algılamaktadır. 12-14 ve 18-22 yaş grubu en fazla desteği aileden, 15-17 yaş grubu ise diğer önemli kişiden algılamaktadır. Cinsiyet açısından anlamlı farklılık bulunmazken, sosyokültürel düzeyin sosyal desteği etkilediği görülmüştür.

Öğrencilerin stres, sosyal destek ve girişkenliklerini boylamsal bir araştırma ile inceleyen Işıklı (1998), üniversite öğrencilerinin sosyal destek puanları ile girişkenlik puanlarını yordamıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal destek ve girişkenliğin stresin olumsuz etkilerini engelleyebildiği yorumuna ulaşılmıştır.

Özen (1998), eşler arasındaki çatışma ve boşanmanın, çocukların davranış ve uyum problemleri ile sosyal destek algısına etkisini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda çatışmasız anne-babaların çocuklarının daha fazla sosyal destek algıladıkları ve kızların erkeklere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. Ayrıca çocukların algıladıkları sosyal destek artarken problem düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen Budak (1999) araştırmasının sonucunda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arttıkça problem çözme becerisinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anıl (1999), askerlikte ruhsal bozukluk gösteren ve göstermeyen erlerin sosyal destek düzeyi ve başa çıkma becerileri yönünden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Orduya katılımının ardından ilk 3 ay içerisinde psikolojik yakınması olan ve olmayan erler karşılaştırılmış, sonuçta psikiyatrik yakınması olan grubun sosyal destek algısının diğerlerine göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Psikiyatrik yakınması olmayan grubun iyimserlik ve problem çözme gibi başa çıkma becerilerini daha fazla kullandıkları görülmüştür.

Ergenler üzerinde çalışma yapan Bayram (1999) sosyal destek ile ruhsal sağlık ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda algılanan destek düzeyinin azalması ile ruhsal belirtilerin arttığı belirlenmiş, ruhsal sağlığın algılanan arkadaş ve aile desteğinden etkilendiği görülmüştür (Akt: Uçar, 2014).

Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen Okanlı (1999), araştırma sonucunda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyi ile kaygı düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Ayrıca aileden algılanan sosyal destek puanlarının yaşa, sınıf düzeyine, kardeş sayısına, anne-baba eğitim durumuna, işe ve ailenin gelir durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Eker, Arkar ve Yaldız (2001), “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği” adlı çalışmalarında ölçeğin faktör yapısının genellenabilirliğini test etmiş ve doğrulamışlardır. Ölçek beklenildiği yönde Sosyal destek, yalnızlık, umutsuzluk, olumsuz sosyal ilişki ve bir belirti tarama listesiyle anlamlı korelasyon göstermiştir. Ölçeğin psikiyatri ve cerrahi örneklemelerinde sosyal destek bildirdiği belirlenmiştir.

Doğan (2001) işitme engelli çocuğu olan ve olmayan ebeveynler arasında yaptığı çalışmada kaygı, depresyon, stres ve sosyal destek değişkenleri açısından farklılık olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. İşitme engelli çocuğa sahip olan 230 ve sahip olmayan 230 olmak üzere toplam 460 ebeveynin katıldığı araştırma sonucunda, işitme engelli çocuğa sahip anne-babaların daha yoğun stres, kaygı ve depresyon belirtileri gösterdikleri ve sosyal desteğe daha fazla başvurdukları görülmüştür. Ayrıca anne-babalar ayrı değerlendirildiğinde babaların iyimser yaklaşım ve algılanan sosyal destek düzeyleri annelere göre daha yüksek bulunmuştur.

Üniversite öğrencileri üzerinde çalışma yapan Altunbaş (2002) öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ile kişisel özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre kız öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri erkek öğrencilerden yüksektir. Ayrıca sosyal beceri düzeyi yüksek olan öğrenciler, sosyal beceri düzeyi düşük ve orta düzeyde olan öğrencilere göre daha fazla sosyal destek almışlardır.

Yıldırım (2004) yaptığı çalışmada sosyal destek, sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar ve cinsiyet değişkenlerinin depresyona etkisini araştırmıştır. Örneklemi 8-11. Sınıf öğrencilerinden oluşan 257 kız ve 228 erkeğin oluşturduğu çalışmada depresyon ile aile desteği, öğretmen desteği ve cinsiyet değişkenleri arasında negatif yönde; depresyon ile aile, arkadaş ve geniş çevre ile ilgili sıkıntılar, sınav kaygısı değişkenleri ile pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri ile kimlik statülerini inceleyen Uzman (2004) araştırmasını 1653 kişilik örneklem üzerinde yapmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre başarılı ve bağımlı kimlik statüsündeki öğrenciler ailelerini yüksek seviyede destekleyici olarak algılamışlardır. Bunun yanı sıra başarılı kimlik statüsündeki öğrenciler arkadaşlarını da yüksek seviyede destekleyici algılamışlardır. Kimlik arayışı statüsündeki öğrenciler ile ailelerini daha az destekleyici algılamışlardır (Akt. Karadağ, 2007).

Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyine göre inceleyen Sürücü (2005), araştırmasını Ankara'daki liselerde öğrenim gören 889 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucuna göre mesleki olgunluk puanları ile algılanan sosyal destek puanları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Altay (2007) yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin tükenmişlik ve algılanan sosyal destek düzeylerini incelemiştir. 434 okul yöneticisi arasında yapılan araştırmada mesleki tükenmişlik ile algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Örneklemini 339 üniversite öğrencisinin oluşturduğu araştırmada Yılmaz, Yılmaz ve Karaca (2008) algılanan sosyal destek ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yalnızlık ile sosyal destek kaynakları arasında da negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çeçen (2008) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerini cinsiyet ve anne baba tutumlarına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyete göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyinde bir farklılaşma olmadığı, anne-baba etkisine göre ise anlamlı biçimde farklılaştığı sonucu elde edilmiştir.

Yıldırım (2008) 214 okul psikolojik danışmanı ile yaptığı çalışmada sosyal destek kaynakları ile tükenmişlik boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit etmiştir. Sosyal desteğin tükenmişliğe karşı tampon vazifesi gördüğü belirtilmiştir.

Köse (2009) yurtda kalan ve ailesiyle birlikte yaşıyan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerini araştıran bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda yurtda kalan ve ailesiyle birlikte yaşıyan öğrencilerin yalnızlık ve sosyal destek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak öğrencilerin yalnızlık ve sosyal destek puanları, ailelerin eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, sınıf düzeyi vb. değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmıştır.

Kartal ve Çetinkaya (2009) yüksekokul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada algılanan sosyal destek durumlarını ve sosyal desteği etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda kız öğrencilerde algılanan aile ve arkadaş desteği puanları erkeklere göre yüksek, ekonomik problem yaşamayanların puanları yaşıyanlara göre yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, evde tek başına yaşıyan ve 1. Sınıfta olan öğrencilerin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin düşük olduğu bulunmuştur.

Ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma yapan Dülger (2009), araştırma sonucunda ergenlerin algıladıkları sosyal destek ile karar verme davranışlarının alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Haskan (2009) yaptığı araştırmada şiddet eğilimi yüksek olan ve olmayan öğrencilerde aile, arkadaş, öğretmen desteği ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda şiddet eğilimi yüksek olan ergenlerin aile, arkadaş ve öğretmen desteğinin düşük olduğu ve yalnızlık düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Liseli öğrencilerde zorbalık ile aile fonksiyonları ve algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma yapan Eşkisü (2009) aile, arkadaş ve öğretmen desteği ile zorba kişilik, duygusal tepki verebilme, arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki, kendine güven ve zorbalıktan kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yüksel ve Baytemir (2010), 329 ortaokul öğrencisi ile internet kullanım amaçları ve algılanan sosyal destek düzeyi ilişkisini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda interneti eğlence dışı amaçlarla kullanan

öğrencilerin internet kullanma süreleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ökdem ve Yardımcı (2010), üniversite öğrencileri üzerinde algılanan sosyal destek düzeyini çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmada Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği puanlarının cinsiyete, yaşa ve anne-baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi, ödül ceza anlayışı, iletişim becerileri ve ergenin sağlık durumu, algılanan sosyal destek düzeyini etkilemiştir.

Algılanan sosyal desteğin öznel iyi oluşun yordayıcısı olup olmadığını belirlemek amacıyla bir araştırma yapan Gülaçtı (2010), araştırmada sınıf öğretmenliğinde okuyan 87 üniversite öğrencisinden faydalanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal desteğin öznel iyi oluşu yordadığı ortaya çıkmıştır.

Zihinsel engel çocuğa sahip anne-babaların psikolojik belirtileri, sosyal destek algıları ve stresle başa çıkma stratejilerinin karşılaştırıldığı bir araştırma yapan Çan Aslan (2010), araştırmasını İstanbul'da yaşayan 105 çocuğun, anne-babası ile yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre zihin engelli çocuğa sahip anne-babaların demografik özellikleri ile algılanan sosyal destek düzeyi, stresle başa çıkma tarzı ve psikolojik belirtiler arasında anlamlı istatistiksel ilişkiler bulunmaktadır.

Sosyal destek ve akran zorbalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen, tez çalışması yapan Gürsoy (2010), sosyal destek ve akran zorbalığına maruz kalma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Algılanan sosyal desteğin tüm boyutlarında bu ilişki görülmüştür.

Araştırmasında özsaygı ile sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceleyen Kahyaoğlu (2010) özsaygının aile ve arkadaş desteğinden etkilendiğini belirtmiştir. Araştırmaya değişkenler açısından bakıldığında aile tutumlarının sosyal desteği ve özsaygıyı etkilediği, kız çocukları için sosyal desteğin daha önemli olduğu ve yaşın büyümesiyle arkadaşlardan alınan sosyal desteğin arttığı görülmüştür.

Yağcı (2010) sınav kaygısı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin öğretmenlerden algıladıkları sosyal destek düzeyi arttıkça sınav kaygısının azaldığı görülmüştür. Ayrıca aileden algılanan sosyal destek düzeyinin anne-babasının eğitim

seviyesi yüksek olan ve eğitim seviyesi düşük olan çocuklar arasında pozitif yönde anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeylerini çeşitli değişkenler açısından inceleyen Cırık (2010) akademik başarısı yüksek olan, sınıf düzeyi küçük olan, cinsiyeti kız olan, özel okulda okuyan, anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olanların, algıladıkları sosyal desteğin pozitif yönde anlamlı olarak diğerlerinden farklılaştığını belirtmiştir. Öğrencilerin en fazla aileden ve sınıf arkadaşlarından algıladıkları desteğin öneminin yüksek olduğu ve arkadaşlarından algıladıkları desteğe diğer destek türlerine göre daha fazla önem verdikleri görülmüştür.

Şahin (2011) üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerde algılanan sosyal desteğin anne eğitim durumuna göre farklılaştığı, baba eğitim durumuna göre farklılık göstermediği görülmüştür. Anne-baba tutumlarına göre kendini açma, öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Ayrıca algılanan sosyal destek ile öznel iyi oluş ve kendini açma arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Hemşireler üzerinde yaptığı çalışmada Tercanlı (2011), sosyal destek ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda hemşirelerin algılanan sosyal destek puanı ile problem çözme becerisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akkaya (2011) ortaöğretimde okuyan öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada algılanan sosyal destek ve öz duyarlılık değişkenlerini çeşitli faktörlere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal destek puanları ve öz duyarlılık puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyete göre aile desteği puanları ise kızlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

Ateş (2011) ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrencilerin atılganlık düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, ayrıca sosyal destek puanlarında cinsiyete göre farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öğrencilerin saldırganlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada Ustabaş (2011) sosyal destek ile saldırganlık düzeyleri

arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca kız öğrencilerin, ekonomik düzeyi yüksek olanların, başarı düzeyi yüksek olanların, anne-baba eğitim düzeyi yüksek olanların, anne babası ile birlikte olanların sosyal destek algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ergenler üzerinde benlik saygısı, algılanan sosyal destek ve umutsuzluk arasındaki ilişkiyi inceleyen Savi Çakar ve Karataş (2012), ergenlerin umutsuzluk düzeyi ile algıladıkları sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca benlik saygısı yüksek olan ergenlerin daha fazla sosyal destek algıladıklarını ve daha az umutsuzluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

2.4. Sosyal Destekle İlgili Yurt Dışı Çalışmalar

450 çalışan birey üzerinde araştırma yapan Monroe (1983) geçmişte yaşanan psikolojik rahatsızlıklar ile sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiş ve iki değişken arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ergenler üzerinde karakter, algılanan aile ve arkadaş desteği ve suçluluk konularının araştırıldığı bir çalışma gerçekleştiren Windle (1992), çalışmasında 375 ergenden faydalanmıştır. Araştırma sonucunda düşük aile desteğinin depresyon ve suçluluk davranışı olasılığını artırdığı görülmüştür.

Levitt ve Guacci (1994) yaptıkları çalışmada sosyal desteğin öğrencilerin başarılarına etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal desteğin başarıyı doğrudan etkilemediği, ancak sosyal destek kaynaklarının tutumunun başarı ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

Kruger (1997) öğretmen ve okul çalışanları üzerinde yaptığı çalışmada sosyal destek ve özgüven arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 125 öğretmen ve 129 okul çalışanın katıldığı araştırma sonucunda özgüven ve sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin ve okul çalışanlarının ölçüm sonuçlarının benzer olduğu görülmüştür (Akt : Budak, 1999).

Furukawa ve Sarason (1998) ailesinin yanından ayrılan 242 lise öğrencisi ile yeni bir sosyal çevreye uyum sürecinde sosyal desteğin önemi üzerine çalışmışlardır. Öğrencilere Japonya'dan ayrılmadan önce ve koruyucu bir ailenin yanına yerleştirildikten 6 ay sonra anket uygulanmıştır. Anket ile duygusal sıkıntı, başa çıkma

davranışları ve kişisel özellikler ölçülmüş, 6 aydaki değişim belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre algılanan sosyal desteğin yüksek olması duygusal sıkıntıları azaltmaya katkıda bulunmuş ve sağlamlık halinin devamında destekleyici bir rol oynamıştır.

1522 ergen üzerinde yürüttüğü çalışmada Beest ve Baerveldt (1999), anne-baba ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada anne baba desteği ile arkadaş desteği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Helsen, Volleberg ve Meeus (2000), 12-24 yaş aralığındaki ergenlerle aile ve arkadaştan alınan sosyal destek ile duygusal problemler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre aileden algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olduğunda, arkadaştan algılanan desteğe olumlu, aileden algılanan sosyal destek düşükse arkadaştan algılanana olumsuz tepki verildiği görülmüştür. Bu sonuç bireyin algıladığı sosyal desteğin onun duygusal durumunu etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Cinsiyet farklılıkları ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma yapan Reevy ve Maslach (2001), çalışma sonucunda kızların erkeklere göre daha fazla duygusal destek aldığı ve verdiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kızların çevreden sosyal destek beklentisine daha fazla girdiği, erkeklerin çevreden destek beklemediğini tespit etmiştir.

Kim (2001), Koreli ergenler ile sosyal destek düzeyinde farklılaşma olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha geniş sosyal ağa sahip olduğu, ancak sosyal ilişkinin niteliğinden daha az memnun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ergenlerdeki antisosyal davranışlar ve olumsuz yaşam olayları ile sosyal destek arasındaki ilişkiyi araştıran Bru, Murberg ve Stephens (2001), araştırmasını Norveç'te eğitim gören 1027 ergen ile gerçekleştirmiştir. Araştırma verilerine göre cinsiyet fark etmeksizin olumsuz yaşam olayları ve antisosyal davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

458 7. Sınıf öğrencisi ile algılanan sosyal destek düzeyi ile fonksiyonel olmayan davranışlar ve depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen Liu (2002), araştırma sonucunda cinsiyet fark etmeksizin öğrencilerin aile ve arkadaşlarından aldıkları

sosyal destek arttıkça depresyon seviyelerinin ve fonksiyonel olmayan davranışlarının arttığını ortaya koymuştur.

Demaray ve Malecki (2002), algılanan sosyal destekle risk altındaki ergenlerin uyum problemleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 6,7 ve 8. Sınıfa giden 125 öğrenci üzerinde yapılmış ve sonucunda sosyal destek ile okul uyumsuzluğu arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğretmen ve aile desteği okul uyumsuzluğunu önlemektedir.

Yeh (2004), yetişkinlerin tek başına yaşama ve yalnızlık durumu üzerinde sosyal destek etkilerini araştıran bir çalışma yapmış, araştırma sonucunda yaş ilerledikçe, sosyal destek kaynaklarının boşanma, ölüm gibi sebeplerden azalması nedeniyle yalnızlığın arttığını belirlemiştir. Sosyal destek düzeyi yüksek olanlardan ise tek başına yaşama durumunda dahi yalnızlık düzeyinin düşük olduğu görülmüştür.

Ponizovsky ve Ritsner (2004), yalnızlık, psikolojik sıkıntılar ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Sovyetler Birliğinden İsrail'e göç eden 386 yetişkin ile gerçekleştirilen araştırmada; psikolojik sıkıntılar ile yalnızlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, sosyal destek ile yalnızlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Chu, Saucier ve Hafner (2010), sosyal destek ile mutluluk algıları ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmıştır. 246 çocuk ve ergen üzerinde yapılan araştırmada algılanan sosyal desteğin artmasıyla olumlu benlik algısı ve mutluluk düzeyinin arttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Lavasani, Borhazadeh, Afzali ve Hejazi (2011) psikolojik iyilik halinde ebeveyn tutumları ve sosyal destek ilişkisini incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda sosyal desteğin psikolojik iyilik hali ise pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca otoriter ve hoşgörülü ebeveyn tutumları psikolojik iyilik hali ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

1242 üniversite öğrencisi üzerinde çalışma yapan Tahmasbipour ve Taheri (2012), ruh sağlığı ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda sosyal destek ve ruh sağlığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Kong, Zhao ve You (2012), 18-35 yaşları arasındaki 678 çinli genç ile yaptığı çalışmada ruhsal sıkıntı ve yaşam doyumunda, sosyal destek ve duygusal zekanın önemini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal desteğin duygusal duygusal zeka, ruhsal sıkıntı ve yaşam doyumuna etki ettiği görülmüştür.

2.5. Toleransla İlgili Yurt İçi Çalışmalar

Hoşgörü ve tolerans kavramlarının etimolojik açıdan incelendiği bir araştırma yapan Aslan (2001) birbirlerinin karşılığı olarak bu sözcüklerin tarihi sosyolojik ve kültürel arka planlarını tahlil etmiştir. Derinlemesine yapılan araştırma ve tahlil sonucuna göre hoşgörü fitrattan kaynaklanan ve her türlü farklılığı doğal kabul eden ahlaki bir olgu iken, tolerans insanın niyetleri, inanışları, davranış ve yaşayışına göre şekil alan insan iradesiyle fark kazanmış bir değerdir. Bu bağlamda iki kavram arasında çokça farklılık bulunmaktadır.

Demirtürk (2005) erler üzerinde yaş, medeni durum, askerlik sınıfı, öğrenim düzeyi, aylık gelir durumu ve aldıkları askeri eğitimin tolerans düzeyine etkisini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda askerlere verilen temel askeri eğitimin erlerin tolerans düzeyini artırdığı saptanmış, diğer değişkenlerle ilgili anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Yazgan (2007) tarafından 350 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada Tolerans ve Öfke kontrolü arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre tolerans düzeyi yüksek olan öğrenciler, yaşamda karşılaştıkları farklı durumlarda öfkelerini tolerans düzeyi düşük öğrencilere göre daha fazla kontrol edebilmektedirler.

Felsefi Açıdan Tolerans ve Hoşgörü başlıklı çalışmasıyla, batı kaynaklı tolerans kelimesi ile Türk halk kültürünü yansıtan hoşgörü kelimesi arasındaki farkı araştıran Ölmez Atalay (2008), kelimelerin tarihi arka planlarını, içeriklerini, alanlarını açıklayarak iki sözcük arasında karşılaştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda toleransın kurumsal bir yapısı olduğu, hoşgörünün ise bireysel bir tutumu ifade ettiği belirtilerek, iki sözcüğün aynı anlamı karşılamadığı belirtilmiştir.

Güllüce (2010) tarafından yapılan Duygusal Zekanın İşyerindeki Psikolojik Taciz Algısındaki Rolünün Bireyin Tolerans Düzeyi Açısından İncelenmesi başlıklı çalışmada, psikolojik taciz davranışı karşısında bireyin tolerans seviyesi çeşitli

yönlerden incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre bireyin duygusal zeka seviyesi ile psikolojik taciz davranışlarına karşı tolerans düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Engelli çocuğu olan anne-babaların tolerans düzeylerine göre tükenmişlik durumlarını inceleyen Bolat (2013) Amasya ilindeki 8 rehabilitasyon merkezinde ve 265 baba, 308 anne üzerinde yaptığı araştırmada, anne-babaların tolerans düzeyi arttıkça duygusal tükenmişlik düzeylerinin düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çocuğunun engeliyle ilgili eğitim alan annelerin tolerans düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kendine saygı ve tolerans düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma yapan Kaleli (2013) Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 384 öğrenci konu ile ilgili ölçekleri uygulamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendine saygı ve tolerans düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu ilişki çok düşük (.01) düzeydedir.

Mutluer (2015) tarafından “Tarih Derslerinin Tolerans Eğitimindeki Yeri : Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri” başlıklı araştırma yapılmıştır. Araştırmada tarih öğretmenlerinin tolerans kavramı hakkında bilgi düzeyleri, tolerans eğitimi hakkındaki görüşleri, tarih derslerinde tolerans eğitimi ile ilgili yaptıkları etkinlikler irdelenmiştir. Nitel bir araştırma olup bilgiler mülakat formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda tarih öğretmenlerinin tolerans konusunda bilgi sahibi olduğu ve tolerans eğitimine karşı olumlu bir tutum içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır.

2.6. Toleransla İlgili Yurt Dışı Çalışmalar

Wainryb ve Arkadaşları (2004) 96 çocuğun inanç alanlarında yaşanan farklılıklar hakkındaki düşüncelerini inceleyerek çocukların tolerans düzeyleri hakkında çıkarımlar elde etmişlerdir. İncelemeye konu olan inançlar hakkında birçok çocuk, farklı inanç gruplarına karşı toleranssızlık göstermiş ve farklı inançlara sahip olanları kötü olarak nitelendirmişlerdir.

Lintner (2005) çocukların tolerans düzeylerini geliştirmeyi amaçlayan fiziksel, kültürel ve ekonomik farklılıkları ifade eden resimleri kullanarak 6 ile 11 yaş arasındaki çocuklara “Farklı inançları olan, farklı dil konuşan kişiler gördüğünde neler hissedersin?”, “Senden farklı olanlar hakkındaki düşüncelerin nelerdir?” gibi sorular

sormuştur. Öğrencilerin çoğu korku ve yabancılık hissedecekleri yönünde cevaplar vermiştir.

2006 yılında Moore, Ovdia ve Forces tarafından yapılan araştırmada ABD'nin farklı kesimlerinde(kırsal kesim-kentsel kesim) yaşayan bireylerin tolerans düzeyleri incelenmiştir. Araştırma, ABD'nin kırsal kesiminde (Güney Amerika) yaşayanların bölgesel-dinsel etmenler dolayısıyla tolerans düzeylerinin düşük, kentsel kesimde (Boston, San Francisco, Washington) yaşayanların ise eğitim düzeylerinin yüksek olması sebebiyle tolerans düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Filistin Bölgesinde yaşayan Yahudi ve Arapların arasında toleransı pekiştirmek amacıyla İsrail'de Lazovsky (2007) tarafından "Devam Eden Bir Çatışma Ortamında Yahudi ve Arap Çocuklarını Tolerans ve Bir Arada Yaşamaları İçin Eğitmek" adlı bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya birbirine komşu olan Yahudi ve Arap birer okulun 7. Sınıfında okuyan 59 Yahudi, 58 Arap öğrenci alınmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen ve öğrenci tepkilerinin farklılık gösterdiği tespit edildi. Öğrenciler birbirleriyle aynı sınıfa devam etmek istediklerini belirtmiş fakat kimlikleri konusunda farkındalık içeren bir değişim yaşamamışlardır. Öğretmenler ise çok daha fazla hoşnutluk göstermiş, programın kazanımlarına fazlaca dikkati çekerek, kesinlikle devam edilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir (Akt: Kaleli, 2013).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlerle ilgili açıklamalar yer almıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Psikolojik danışmanların tolerans düzeyi ile sosyal destek düzeyleri arasında bir ilişkinin incelendiği bu araştırmada, var olan durumu, var olduğu şekliyle olduğu gibi betimlemek amacı ile ilişkisel tarama modeli seçilmiştir. Karasar'a (2012) göre, ilişkisel tarama modellerinde iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim derecesi belirlenmek amaçlanır (s. 81). Bu nedenle, veri toplamada, "Tolerans Ölçeği" ile "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.2. Evren

Bu araştırmanın çalışma evrenini; Samsun İli ve ilçeleri okullarında görev yapan Psikolojik Danışmanlardan oluşmaktadır. Çalışma evrenini oluşturan Psikolojik Danışmanların 2015-2016 Öğretim Yılı Samsun ilçeleri bazında cinsiyetlerine, alandan ve alan dışından oluşlarına göre dağılımları Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo-1. Çalışma Evrenini Oluşturan Psikolojik Danışmanların İlçe Bazında Cinsiyete, Alandan ve Alan Dışı Oluşlarına Göre Dağılımları

	Toplam	Erkek		Kadın		Alandan		Alan Dışı	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Alaçam	7	4	57	3	43	6	86	1	14
Asarcık	7	2	40	5	60	6	86	1	14
Atakum	66	25	38	41	62	54	82	12	18
Ayvacık	7	4	57	3	43	6	86	1	14
Bafra	66	34	52	32	48	59	89	7	11
Canik	44	17	39	27	61	38	86	6	14
Çarşamba	59	27	46	32	54	49	83	10	17
Havza	22	10	45	12	55	18	82	4	18
İlkadım	175	82	47	93	53	148	85	27	15
Kavak	10	3	30	7	70	8	80	2	20
Ladik	12	5	42	7	58	10	83	2	17
Ondokuz Mayıs	9	3	33	6	67	8	89	1	11
Salıpazarı	7	4	57	3	43	6	86	1	14
Tekkeköy	21	6	29	15	71	19	90	2	10
Terme	15	9	60	6	40	13	87	2	13
Veziroköprü	45	14	31	31	69	37	82	8	18
Yakakent	3	1	33	2	67	3	100	0	0
Genel Toplam	575	250	43	325	57	488	85	87	15

3.3. Örneklem

Araştırmada örneklem tespitinde tabaka örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabaka örnekleme, olasılık temelli örnekleme yöntemleri içerisinde yer almakta, sınırları saptanmış bir evrende alt tabakalar ve alt birim grupların varlığından yola çıkarak evren üzerinde çalışmayı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 105). Çalışma gönüllülük esasına göre katılım gösteren toplam 400 Psikolojik Danışmanla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarını hatalı veya eksik

dolduran 45 psikolojik danışmanın doldurduğu formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Örneklemeye alınan Psikolojik Danışmanların cinsiyetlerine, alandan, alan dışından oluşlarına ve mesleki memnuniyetlerine göre dağılımları Tablo-2'de verilmiştir.

Tablo-2. Örneklemi Oluşturan Psikolojik Danışmanların İlçe Bazında Cinsiyete, Alandan ve Alan Dışı Oluşlarına Göre Dağılımları

DEĞİŞKEN	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
Cinsiyet		
Kadın	219	61,7
Erkek	136	38,3
Toplam	355	100
Mezun Olunan Bölüm		
PDR	299	84,2
Diğerleri	56	15,8
Toplam	355	100
Mesleki Memnuniyet		
Memnunum	284	80
Memnun Değilim	71	20
Toplam	355	100

Tablo-2'ye bakıldığında araştırmaya katılan psikolojik danışmanların % 61.7'sini kadınlar, % 38.3'ünü erkekler oluşturmaktadır. Psikolojik danışmanlardan % 84.2'si Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü mezunu, % 15.8'i PDR harici bir bölüm mezunudur. Araştırma kapsamına alınan psikolojik danışmanlardan mesleğinden memnun olan % 80, mesleğinden memnun olmayan % 20 olarak görülmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada psikolojik danışmanların sosyal destek düzeylerini ölçmek amacıyla “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” (Eker, Arkar ve Yıldız, 2001), tolerans düzeylerini ölçmek amacıyla “Tolerans Ölçeği” (Ersanlı, 2013) ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.4.1. Tolerans Ölçeği

Tolerans Ölçeği Ersanlı (2013) tarafından bireylerin tolerans düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Bkz. Ek-1). 11 maddeden oluşan ve likert tipi bir ölçek olan Tolerans Ölçeği, Hiç katılmıyorum(5), Bazen katılmıyorum(4), Kararsızım(3), Bazen katılıyorum(2), Tamamen Katılıyorum(1) şeklinde puanlanmaktadır. Tamamı tersten puanlanan ölçek maddelerinden alınabilecek en düşük puan 11, en yüksek puan 55’dir. Tolerans Ölçeğinden alınan puanlar düştükçe bireyin tolerans düzeyinin düştüğü, yükseldikçe bireyin tolerans düzeyinin yükseldiği kabul edilmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik bilgileri 606 öğrenciden elde edilen verilerle belirlenmiştir. Tolerans Ölçeğinin güvenilirlik çalışmalarında Cronbach Alfa katsayısı .84 bulunmuştur. Tolerans Ölçeğinin yapı geçerliğini test etmek için açımlayıcı faktör analizinde faktörleştirme “Temel Bileşenler Analizi” Varimax döndürme tekniği ile yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, ölçeğin tek faktörlü yapısı olduğunu göstermiş ve açıkladığı toplam varyans % 39.37’dir. Faktör analizinde faktör yüklerinin kabul edilebilir değeri .30 ve üzerinde olması alınmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 11 maddeden oluşan tek faktörlü ölçek verilerine doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen uyum indeksleri, İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index=GFI) (GFI=0.97), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index=CFI) (CFI=0.98), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index=NFI) (NFI=0.97), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root-Mean-SquareError of Approximation=RMSEA) (RMSEA=0.047) ve Ki-kare değerinin ($\chi^2= 102.68$, N=606, sd=44, P=0.00) olarak anlamlı bulunmuştur (Ersanlı, 2013). Ölçek Ek-1’de sunulmuştur.

3.4.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilen bu ölçek ülkemizde geçerlilik ve güvenilirliği ilk olarak Eker ve ark. (1995) tarafından yapılmıştır. Faktör yapılarının kültürel olarak daha uygun bir ölçek elde etmek için Eker ve ark. (2001) tarafından

geçerlilik ve güvenilirliği tekrarlanmıştır (Bkz. Ek-2). Ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için kullanılan toplam Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği her biri 4 maddeden oluşan desteğin kaynağına ilişkin 3 grubu içerir. Bunlar; aile, arkadaş ve özel bir insandır. 12 maddeden oluşan ölçek kesinlikle hayır--kesinlikle evet arasında değişen (1-7 puan), likert tipi bir ölçektir. Her alt ölçekteki dört maddenin toplanması alt ölçek puanını, üç alt ölçek puanının toplanması ise ölçeğin toplam puanını vermektedir. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinden alınan puanlar düştükçe sosyal desteğin düşük, yükseldikçe sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Eker, Arkar ve Yıldız, 2001).Ölçek Ek-2’de sunulmuştur.

3.4.3.Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, psikolojik danışmanların cinsiyeti, mezun oldukları bölüm, mesleki memnuniyet-memnuniyetsizlik ile ilgili bilgileri toplamak amacıyla 3 sorudan oluşmaktadır. Kişisel Bilgi Formu Ek-3’te sunulmuştur.

3.5.Verilerin Toplanması ve Analizi

Kişisel bilgi formu, Tolerans Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği arkalı-önlü bir yaprak şeklinde hazırlanarak çoğaltılmıştır. Hazırlanan formlar Samsun İli’nde görev yapan psikolojik danışmanlara uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS programı kullanılarak istatistiksel analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırmada psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 3 denence kurulmuş ve test edilmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirilmesinde Kovaryans (Ancova) Analizi, Bonferroni Testi ve Post Hoc Testi kullanılmıştır. Araştırma denencelerinin test edilmesinde gözlenen sayısal farkların anlamlı ya da anlamsız olduğu .05’lik hata payı dikkate alınarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak araştırma kapsamına alınan psikolojik danışmanlara ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiş daha sonra araştırmanın denencelerine göre toplanan bilgilerin istatistiksel analizleri yapılmış ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir.

Denence 1. *Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların cinsiyetine göre anlamlı şekilde değişmektedir.*

Psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeği puanlarına göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği ortalama puanları (cinsiyete göre) Tablo-3'te verilmiştir.

Tablo-3. Tolerans Puanlarının Cinsiyete Göre Betimsel İstatistikleri

Cinsiyet	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ort.
Kadın	219	46,82	46,77
Erkek	136	45,62	45,70

Buna göre Tolerans Ölçeği ortalama puanları kadın psikolojik danışmanlar için 46,82; erkek psikolojik danışmanlar için 45,62 olarak hesaplanmıştır. Tolerans Ölçeği düzeltilmiş ortalama puanlarına bakıldığında kadın psikolojik danışmanlar 46,77; erkek psikolojik danışmanlar 45,70 olduğu görülmektedir. Bu puanlara bakarak psikolojik danışmanlardan kadınların erkeklere göre tolerans düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenilebilir.

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği ortalama puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına bakmak için yapılan Kovaryans (Ancova) analizi sonuçları Tablo-4'te verilmiştir.

Tablo-4. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Kovaryans (Ancova) Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sosyal Destek	61,697	1	61,697	3,17	.076
Cinsiyet	93,290	1	93,290	4,79	.029*
Hata	6855,115	352			
Toplam	7037,566	355			

*p < .05

Kovaryans (Ancova) analizi sonuçlarına göre, psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bu sonuç açısından Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmaktadır($F(1, 352)=4,79 p<.05$).

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren Bonferroni testi sonuçları Tablo-5'te verilmiştir.

Tablo-5. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanları İle Cinsiyet Arasındaki Anlamlı Bir İlişki Olduğunu Gösteren Bonferroni Testi Sonuçları

Cinsiyet (I)	Cinsiyet (J)	Ortalamalar Arasındaki Fark	Std. Hata	p
Erkek	Kadın	,950	,475	.046*
Kadın	Erkek	-,950	,475	.046*

*p<.05

Yapılan Bonferroni testi sonucunda kadın psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının($X= 46,77$) erkek psikolojik danışmanların puanlarına ($X=45,70$) göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği puanlarının cinsiyete göre Post Hoc Testi sonuçları Tablo-6'da verilmiştir.

Tablo-6. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Post Hoc Testi Sonuçları

Parametreler	Katsayılar	Katsayıların Std. Hatası
Sabit	45,745	1,657
Sosyal Destek	,041	,23
Kadın	1,067	,488

p>.05

Yapılan Post Hoc Testi sonucunda psikolojik danışmanların tolerans düzeyleri 1 birim arttığında, sosyal destek düzeyleri .041 birim artmaktadır.

Denence 2. *Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mezun oldukları bölümlere (PDR ve Diğerleri) göre anlamlı şekilde değişmektedir.*

Psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeği puanlarına göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği ortalama puanları (Mezun Olunan Bölüme Göre) Tablo-7’de verilmiştir.

Tablo-7. Tolerans Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre Betimsel İstatistikleri

Bölüm	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ort.
PDR	299	46,41	46,44
Diğerleri	56	46,05	45,94

Buna göre Tolerans Ölçeği ortalama puanları PDR bölümü mezunu olan psikolojik danışmanlar için 46,41; PDR dışında bir bölümden mezun olan psikolojik danışmanlar için 46,05 olarak hesaplanmıştır. Tolerans Ölçeği düzeltilmiş ortalama puanlarına bakıldığında PDR bölümü mezunu olan psikolojik danışmanlar 46,44; PDR dışında bir bölümden mezun olan psikolojik danışmanlar 45,94 olduğu görülmektedir. Bu puanlara bakarak psikolojik danışmanlardan PDR bölümünden mezun olanların PDR harici bölümlerden mezun olanlara göre tolerans düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenilebilir.

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği ortalama puanları ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına bakmak için yapılan Kovaryans (Ancova) analizi sonuçları Tablo-8’de verilmiştir.

Tablo-8. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre Kovaryans (Ancova) Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sosyal Destek	94,447	1	94,447	4,79	.029
Bölüm	11,437	1	11,437	,580	.447
Hata	6936,967	352			
Toplam	769947,000	355			

p>.05

Kovaryans (Ancova) analizi sonuçlarına göre, psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanları ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Bu sonuca göre PDR bölümünden mezun psikolojik danışmanlar ile PDR dışında bir bölümden mezun olan psikolojik danışmanların tolerans düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ifade edilebilir($F(1, 352)=0,580$ $p>.05$).

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği puanlarının mezun olunan bölüme göre Post Hoc testi sonuçları Tablo-9'da verilmiştir.

Tablo-9. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre Post Hoc Testi Sonuçları

Parametreler	Katsayılar	Katsayıların Std. Hatası
Sabit	42,313	1,809
Sosyal Destek	,050	,023
PDR	,495	,649

Yapılan Post Hoc Testi sonucunda psikolojik danışmanların tolerans düzeyleri 1 birim arttığında, sosyal destek düzeyleri .050 birim artmaktadır.

Denence 3. *Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mesleki memnuniyet durumuna göre anlamlı şekilde değişmektedir.*

Psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeği puanlarına göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği ortalama puanları mesleki memnuniyet durumuna göre Tablo-10'da verilmiştir.

Tablo-10. Tolerans Puanlarının Mesleki Memnuniyet Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Mesleki Memnuniyet	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ort.
Evet	284	46,25	46,22
Hayır	71	46,79	46,99

Buna göre Tolerans Ölçeği ortalama puanları mesleğinden memnun olan psikolojik danışmanlar için 46,25; mesleğinden memnun olmayan psikolojik danışmanlar için 46,79 olarak hesaplanmıştır. Tolerans Ölçeği düzeltilmiş ortalama puanlarına bakıldığında mesleğinden memnun olan psikolojik danışmanlar 46,22; mesleğinden memnun olmayan psikolojik danışmanlar 46,99 olduğu görülmektedir. Bu puanlara bakarak psikolojik danışmanlardan mesleğinden memnun olmayanların, mesleğinden memnun olanlara göre tolerans düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenilebilir.

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği ortalama puanları ile mesleki memnuniyet durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına bakmak için yapılan Kovaryans (Ancova) analizi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo-11. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının Mesleki Memnuniyet Durumuna Göre Kovaryans (Ancova) Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sosyal Destek	100,969	1	100,969	5,14	.024
Mesleki Memnuniyet	28,292	1	28,292	1,44	.231
Hata	6920,112	352			
Toplam	769947,000	355			

p>.05

Kovaryans (Ancova) analizi sonuçlarına göre, psikolojik danışmanların Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanları ile mesleki memnuniyet durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Bu sonuca göre psikolojik danışmanlardan, mesleğinden memnun olanlar ile mesleğinden memnun olmayanların tolerans düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ifade edilebilir($F(1, 352)=1,44p>.05$).

Sosyal Destek Ölçeğine göre düzeltilmiş Tolerans Ölçeği puanlarının mesleki memnuniyet durumuna göre Post Hoc testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo-12. Sosyal Destek Ölçeğine Göre Düzeltilmiş Tolerans Ölçeği Puanlarının Mesleki Memnuniyet Durumuna Göre Post Hoc Testi Sonuçları

Parametreler	Katsayılar	Katsayıların Std. Hatası
Sabit	43,161	1,685
Sosyal Destek	,052	,023
Memnunum	-0,712	,593

Yapılan Post Hoc Testi sonucunda psikolojik danışmanların tolerans düzeyleri 1 birim arttığında, sosyal destek düzeyleri .052 birim artmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde psikolojik danışmanların sosyal destek düzeyi ile tolerans düzeyi arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre almış oldukları puanlar tartışılarak yorumlanmıştır.

Araştırmada problemin incelenebilmesi amacıyla 3 denence kurulmuş ve test edilmiştir. Bu denencelerden 1. denence .05 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiş, 2. ve 3. denenceler reddedilmiştir.

5.1. Cinsiyete Göre Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Bu araştırmada Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların cinsiyetine göre anlamlı olarak değişmektedir. Elde edilen bu bulguyu değerlendirmek amacıyla yapılan gerekli literatür taramasında;

Kozaklı (2006) üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması adlı araştırma yapmıştır. 385 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırma sonucunda; sosyal destek ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre sosyal destek puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Yeh (2004), Tayvan’da yaşayan 4858 yaşlı bireyle yapılan “yalnız yaşamak, sosyal destek ve yaşlıların arasında yalnız hissetmek” adlı araştırma sonucunda kadınların erkeklere göre sosyal destek düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Moore (1990) araştırmasında sosyal destek düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulmuş ve kızların erkeklere göre sosyal destek düzeylerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu belirtmiştir. Kim (2001) Kore’de dört farklı üniversitede okuyan 452 öğrenciyle yaptığı çalışmada kızların erkeklere göre sosyal destek düzeylerini anlamlı olarak yüksek bulmuştur. Kaleli (2013), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada kız öğrencilerin kendine saygı ve tolerans düzeyleri arasında pozitif

yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Sürücü (2005), lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerini incelediği araştırmada kız öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin erkek öğrencilere göre yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ve yine Altay (2007) tarafından yapılan, okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılan araştırmada kadın okul yöneticilerinin sosyal destek düzeyleri erkek okul yöneticilerinden daha yüksek bulunmuştur.

Literatürdeki bilgilerin de bu araştırmada elde edilen bulgularla paralellik gösterdiği dikkate alındığında kadınların sosyal destek anlayışının erkeklerden yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişkinin cinsiyete göre incelenmesi sonucunda kadınlar lehine anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgusunun kadınların sosyal yaşamdaki rol ve statüleri göz önüne alındığında gerçekleri yansıttığı söylenebilir. Günümüzde aile yaşamı, iş yaşamı ve sosyal yaşamda farklı sorumlulukları ve rolleri olan kadınların tüm bunlarla başa çıkabilmek için tolerans düzeylerine ihtiyaç duyacağı düşünülebilir. Toplumun kadınlara yönelik fedakarlık ve dayanıklılık beklentisinin de var olduğu düşünüldüğünde kadınların bu beklentiyi karşılama yönünde çaba harcaması kaçınılmaz olmaktadır.

5.2.Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Bölümlere Göre Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Araştırmamızda psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mezun oldukları bölüme göre anlamlı olarak değişmemekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulguyu değerlendirmek amacıyla yapılan gerekli literatür taramasında;

Kadıoğlu (2014) 297 rehber öğretmen üzerinde yaptığı araştırmada rehber öğretmenlerin mesleki doyumu ile kendine saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada rehber öğretmenlerin kendine saygı ölçeği puanları ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir çalışmada Bayrı (2006), 100 psikolojik danışmanla ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların iş doyumuna ilişkin görüşlerinin

değerlendirilmesi konulu araştırma yaparak, mezun oldukları bölüm ile psikolojik danışmanların iş doyumlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmiştir. Karababa (2012), “Psikolojik danışmanlarda olumlu mükemmelliyeçilik ve olumsuz mükemmelliyeçilik düzeylerinin iş doyumunu ve yaşam doyumunu yordamadaki rolü” konulu araştırmasında PDR’den mezun olan ve PDR’den mezun olmayan psikolojik danışmanların iş doyumunu arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı bulgularına ulaşmıştır. Umay (2015) Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeyleriyle ilişkili araştırmasında psikolojik danışmanların iş doyumunu ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını ortaya koymuştur. Diğer araştırmalarla benzer şekilde Akkuş (2010) Rehberlik ve Araştırma merkezlerinde görevli rehber öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinin değerlendirilmesi konulu araştırma yapmış ve psikolojik danışmanların iş doyumunun mezun olunan bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulunduğu dikkate alındığında; bu araştırmada elde edilen sonuç literatürdeki bulgularla paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mezun oldukları bölüme göre anlamlı olarak değişmemekte olduğu sonucuna ulaşılması, PDR ve diğer bölümlerden mezun psikolojik danışmanların çalışma şartlarının benzer oluşuyla açıklanabilir. Her ne kadar farklı bölümlerden mezun olmuş olsalar bile aynı mesleği icra ediyor olmak bireylerde benzer yetiler geliştirebilmektedir. Psikolojik danışmanların ortak çalışma koşulları, meslek çalışanlarının problemlere karşı ortak çözüm yolları oluşturmalarına ve dolayısıyla ihtiyaç duydukları tolerans düzeyi ve sosyal destek düzeyinin benzerlik göstermesine sebebiyet verecektir. Buradan hareketle psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını söyleyebiliriz.

5.3. Psikolojik Danışmanların Mesleki Memnuniyet Durumuna Göre Psikolojik Danışmanların Sosyal Destek Anlayışı İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mesleki memnuniyet durumuna göre anlamlı olarak

değişmemekte olduğu sonucu bulunmuştur. Elde edilen bu bulguyu değerlendirmek amacıyla yapılan gerekli literatür taramasında;

Kağan (2005) Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile özel ve devlet okullarında çalışan psikolojik danışmanları kapsayan çalışmada psikolojik danışmanların iş doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamadığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmacı Bayrı (2006) liselerde görev yapan psikolojik danışmanlarla ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların iş doyumuna ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi konulu araştırma sonucunda; cinsiyet, medeni durum, memleketinin bulunduğu bölge, öğrenim düzeyi, mezun oldukları bölüm, mesleki kıdem ve mesleki koşulların psikolojik danışmanların iş doyumlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığını ortaya koyarken Umay (2015) ise, Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin ilişkisini konu alan araştırmasında psikolojik danışmanların mezun oldukları bölüm ile iş doyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Biçer (2013) de öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada öğretmenlerin mezun oldukları alana göre mesleki doyum puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığını belirtmektedir. Ve yine benzer bir şekilde Kadıoğlu (2014) da, yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin mesleki doyumunu ile kendine saygıları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve rehber öğretmenlerin mesleki doyum ölçeği puanları ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki psikolojik danışmanların mesleki memnuniyet durumuna göre anlamlı olarak değişmemekte olduğunun bulunması, bizleri sosyal destek anlayışı ve tolerans değişkenlerinin mesleki memnuniyet üzerinde etkili değişkenler olmadığı sonucuna götürmektedir. Psikolojik danışmanların mesleki memnuniyet düzeyi pek çok değişkenden etkilenebilmektedir, bunlar arasında alınan ödül, sosyal haklar ve okullarına ulaşım şekillerini sayabiliriz (Umay, 2015). Pek çok faktörün bazen tek başına bazen ise birlikte etkili olduğu mesleki memnuniyet düzeyi değişkeni üzerinde sosyal destek ve toleransın etkili olmaması, literatür de göz önünde bulundurulduğunda, anlamlı bir veri olarak yer bulmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde 1. denencenin doğrulandiğı, 2. ve 3. denencelerin reddedildiği anlaşılmaktadır. Psikolojik danışmanların sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasındaki ilişkinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; mezun oldukları programlara göre ve mesleki memnuniyet düzeylerine göre sosyal destek anlayışı ile tolerans düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu varıya dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

1.Yaratılışı gereği bireyin sosyal ilişkiler kurması, çevresindeki bireylerden sosyal destek alması ve çevresine sosyal destek sunmasının kaçınılmaz olduğu düşünüldüğünde; özellikle eğitim kurumlarında ve sivil toplum örgütlerinde erkekleri sosyal destek anlayış düzeylerini yükseltecek etkinliklere daha fazla yer verilmesi;

2. Psikolojik danışmanların tolerans ve sosyal destek anlayış düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik olarak yurt içinde yapılan ilk araştırma olma özelliği dikkate alınarak mesleki memnuniyet ve mezun oldukları programlar açısından sosyal destek ve tolerans düzeylerinin birbirleriyle ilişkisi konusunda daha sağlıklı bilgilere ulaşılması amacıyla başka popülasyonlarda benzer çalışmaların yapılmasını önerebiliriz.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Ö. (2013). *11. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Akkaya, Ç. (2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek ve Öz-Duyarlık Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Akkuş, O. (2010). *Rehberlik Araştırma Merkezlerinde Görevli Rehber Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altay, M. (2007). *Okul Yöneticilerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Altunbaş, G. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Kişisel Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri İle İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Anıl, L. (1999). *Askerlikte Ruhsal Bozukluk Belirtisi Gösteren ve Göstermeyen Erlerin Sosyal Destekler ve Başaçıkma Yöntemleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aslan, Ö. (2001). Hoşgörü ve Tolerans Kavramlarına Etimolojik Açından Analitik Bir Yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 357-380.
- Ateş, B. (2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek İle Atılganlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aydın, M. S. (1999). Hoşgörünün İslami Temelleri. *Osmanlıda Hoşgörü: Birlikte Yaşama Sanatı*. İstanbul: Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları.
- Banaz, M. (1992). *Lise Öğrencilerinde Sosyal Destek Kaynakları ve Stres İle Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Baştürk, D. (2002). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerde Algılanan Sosyal Desteğin Akademik Başarı Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Batuhan, H. (1959). *Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi*. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- ..... (1961). Demokrasi ve Tolerans. *İstanbul Üniversitesi Felsefe Arkivi Dergisi*, 12, 86-97.
- Bayrı, H. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışman/ Rehber Öğretmenlerin İş Doyumuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Beest, M. and Baerveldt, C. (1999). The Relationship Between Adolescents Social Support From Parents and From Peers. *Adolescence*, 34(133), 193-202.
- Bıçer, M. (2013). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Doyumları ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bolat, M. (2013). *Engelli Çocuğu Olan Anne-Babaların Tolerans Düzeylerine Göre Tükenmişlik Durumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Bru, E., Murberg, T. A. and Stephens, P. (2001). Social Support, Negative Life Events and Pupil Mis Behaviour Among Young Norwegian Adolescents. *Journal of Adolescence*, 24(6), 715-727.
- Budak, B. (1999). *Lise Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Chu, P. S., Saucier, D. A., and Hafner, E. (2010). Meta-Analysis Of The Relationships Between Social Support And Well-Being In Children And Adolescents. *Journal Of Social and Clinical Psychology*, 29(6), 624-645.
- Cırık, İ. (2010). *İlköğretim 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Cohen, S. and Wills, T. A. (1985). Stress, Social Support and The Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Cohen, S. (2004). Social Support And Health. *American Psychologist*, 676-682.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan ve Davranış*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çakır, H. Y. (1993). *12-22 Yaş Grubundaki Gençlerde Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, H. Y. ve Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde Sosyal Destek- Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Kriz Dergisi*, 5(1), 15-24.
- Çan Aslan, Ç. (2010). *Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Anne ve Babaların Psikolojik Belirtileri, Sosyal Destek Algıları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerin Cinsiyetlerine ve Ana Baba Tutum Algılarına Göre Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Demaray, M. K. and Malecki, C. K. (2002), The Relationship Between Perceived Social Support and Maladjustment for Students At Risk. *Psychology in the Scholls*, 39(3), 305-316.
- Demir, Y. (2008). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrencilerin Sosyal Destek Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtürk, F. M. (2005). *Erbaş ve Erlerin Aldıkları Askerlik Eğitiminin Tolerans Düzeyini Geliştirmeye Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Doğan, M. (2001). *İşitme Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çeşitli Psikolojik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dunst, C. J. and Trivette, C. M. (1986). Mediatingin Fluences of Social Support: Personal, Family and Child Out Comes. *American Journal of Mental Deficiency*, 90(4), 403-417.
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek İle Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Faktör Yapısı, Geçerlilik ve Güvenirliği. *Türk Psikologlar Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.

- Eliüşük, A. (2008). *Şizofrenili Hastası Olan Ailelerin Algılanan Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ersanlı, E. (2014). The Validity and Reliability Study of Tolerance Scale. *Journal of Basic Applied Science Research*, 4(1), 85-89.
- Ersanlı, E. ve Dicle, A. N. (2011). Üniversite Öğretim Elemanı yetiştirme Programında Tolerans Eğitiminin Yeri ve Önemi. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar*, İstanbul.
- Eşkisü, M. (2009). *Liseli Öğrencilerin Zorbalık Düzeyleri İle Aile İşlevleri ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1995). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Forst, R. (2004). The Limits Of Toleration. *Constellations*, 11(3), 312-325.
- Furukawa, T. and Sarason, I. G. (1998). Social Support and Adjustentto A Novel Social Environment. *International Journal of Social Psychiatry*, 44(1): 56-61.
- Gülaçtı, F. (2010). The Effect of Perceived Social Support on Subjective Well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3844-3849.
- Güllüce, A. Ç. (2010). *Duygusal Zekanın İşyerindeki Psikolojik Taciz Algısındaki Rolünün Bireyin Tolerans Düzeyi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güngör, A. (1996). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Destek, Negatif Yaşam Olayları, Öfkenin İfade Edilme Biçimi İle Kendini Suçlamanın Fiziksel Sağlık ve Sosyal Uyumla Olan İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürsoy, E. C. (2010). *Ergenlerde Sosyodemografik Özelliklere ve Algılanan Sosyal Destek İle Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsoy, K. (1991). Felsefe ve Hoşgörü. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 1, 18-21.
- ..... (1999). Batıda Tolerans Fikri ve Osmanlı Hoşgörüsü. *Osmanlıda Hoşgörü: Birlikte Yaşama Sanatı*. İstanbul: Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (2000). Kavramlar ve Akımlar. *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Haskan, Ö. (2009). *Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Helsen, M., Vollebergh, W. and Meeus, W. (2000). Social Support From Parent Sand Friends Ande Motional Problems In Adolescence. *Journal Of Youth and Adolescence*, 29(3), 319-335.
- Işıklı, S. (1998). *Üniversite Öğrencilerinde Stres, Sosyal Destek ve Girişkenlikle İlgili Boylamsal Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kadıoğlu, F. (2014). *Psikolojik Danışmanların (Rehber Öğretmenlerin) Mesleki Doyum İle Kendine Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kağan, M. (2005). *Devlet ve Özel İlköğretim Okulları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının İncelenmesi (Ankara İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kahyaoğlu, S. (2010). *Relative Effects of Perceived Social Support From Family and Perceived Social Support From Friends on Adolescents Self Esteem*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaleli, A. (2013). *Kendine Saygı ve Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Karababa, A. (2012). *Psikolojik Danışmanlarda Olumlu Mükemmelliyeçilik ve Olumsuz Mükemmelliyeçilik Düzeylerinin İş Doyumu ve Yaşam Doyumunu Yordamadaki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Sosyal Destek Kaynakları Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Kartal, A. ve Çetinkaya, B. (2009). Yüksekokul Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Durumları ve Sosyal Desteği Etkileyen Faktörler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 3-20.
- Kef, S. (1997). The Personal Networks and Social Supports of Blind and Visually Impaired Adolescents. *Journal of Visual Impairment and Blondness*, 91(3), 236-244.

- Kim, O. (2001). Sex Differences In Social Support, Lonel Inessand Depression Among Korean College Students. *College Of Nursing Science*, 88(2), 521-526.
- Kong, F., Zhao, J. and You, X. (2012). Emotional Intelligence and Life Satisfaction in Chinese University Students: The Mediating Role of Self-esteemand Social Support. *Personality and Individual Differences*, 53(8), 1039-1043.
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Köse, E. (2009). *Yurtta Kalan ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kuyurtar, M. (2000). *Ortaçağ İslam Düşüncesinde Hoşgörü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Lavasani, M. G., Borhanzadeh, S., Afzali, L. and Hejazi, E. (2011). The Relationship Between Perceived Parenting Styles, Social Support With Psychological Well-Being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1852-1856.
- Lepore, S. J., Evans, G. W. and Schneider, M. K. (1991). Dynamic Role Of Social Support In The Link Between Chronic Stress And Psychological Distress. *Journal Of Personality And Social Psychology*. 61, 899-909.
- Levitt, M. J. and Guacci, F. N. (1994). Social Support and Achievement in Childhood and Early Adolescence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 15(2), 207-220.
- Lintner, T. (2005). A World of Difference: Teaching Tolerance Through Photographs in Elementary School. *The Social Studies*. 96(1), 34-37.
- Liu, Y. (2002). The Role of Perceived Social Support and Dysfunctional Attitudes in Predicting Taiwanese Adolescents Depressive Tendency. *Adolescence*, 37(148), 823-834.
- Monroe, S. M. (1983). Social Support And Disorder: Toward An Untangling Of Cause And Effect. *American Journal of Community Psychology*, 11(1), 81-97.
- Moore, G. (1990). Structural Determinants of Mensand Womens Personal Networks. *American Sociological Review*, 55(5), 726-735.
- Moore, L. M., Ovadia, S. and Forces, S. (2006). Accounting For Spatial Variation in Tolerance: The Effects of Education and Religion. *Social Forces*, 84(4), 2205-2222.

- Mutluer, C. (2015). Tarih Derslerinin Tolerans Eğitimindeki Yeri: Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri. *Turkish Studies*, 11, 1183-1204.
- Okanlı, A. (1999). *Hemşirelik Öğrencilerinin Aile ve Arkadaşlarından Algıladıkları Sosyal Destek İle Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ortaylı, İ. (1999). Tolerans ve Tesamuh. *Osmanlıda Hoşgörü: Birlikte Yaşama Sanatı*. İstanbul: Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları.
- ..... (2007). *Osmanlı Barışı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ökdem, Ş. ve Yardımcı, F. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1(11), 228-234.
- Ölmez Atalay, Y. (2008). *Felsefi Açından Tolerans ve Hoşgörü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özen, D. Ş. (1998). *Eşlerarası Çatışma ve Boşanmanın Farklı Yaş ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış ve Uyum Problemleri İle Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, D. (2012). *Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışmaları, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ponizovsky, A. M. and Ritsner, M. S. (2004). Patterns Of Loneliness In A Immigrant Population. *Comprehensive Psychiatry*, 45(5), 408-414.
- Reevy, G., Maslach, C. (2001). Use Of Social Support: Gender and Personality Differences Sexroles. *Behavioral Science*, 44(7),437-459.
- Savi Çakar, F. ve Karataş, Z. (2012). Ergenlerin Benlik Saygısı, Algıladıkları Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyleri: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2397-2412.
- Sorias, O. (1988). Sosyal Desteklerin Ruhsal Sağlığı Koruyucu Etkisinin Depresyonlu ve Sağlıklı Kontrollerde Araştırılması . *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(3), 1033-1039.
- Sürücü, M. (2005). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Şahin, G. N. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tahmasbipour, N. and Taheri, A. (2012). A Surveu on the Relation Between a Social Support and Mental Health in Students Shahid Rajae University. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 5-9.
- Tercanlı, N. (2011). *Hemşirelerin Algıladıkları Sosyal Destek İle Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Torun, A. (1995). *Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tunçay, M. (1999). *Altın Çağ Gelecektedir. Osmalnlıda Hoşgörü: Birlikte Yaşama Sanatı*. İstanbul: Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları.
- Uçar, T. (2014). *Özel Eğitim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin ve Mesleki Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Umay, G. (2015). *Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ustabaş, S. (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünüvar, A. (2003). *Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destegın 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Wainryb, C., Shaw, L. A., Langley, M., Cottam, K. and Lewis, R. (2004). Childrens Thinking About Diversity of Belief in the Early Scool Years: Judgements of Relativizm, Tolerance, and Disagreeing Persons. *Child Development*, 75(3), 687-703.
- Windle, M. (1992). Temparement and Social Support In Adolescence: Interrelations With Depressive Symtoms and Delinquent Behaviors. *Journal Of Youth And Adolescence*, 21(1), 1-21.

- Yağcı, M. V. (2010). *Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygısı ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan, S. (2007). *Öfke Kontrolü İle Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yeh, S. J. (2004). Living Alone, Social Support and Feeling Lonely Among The Elderly. *Social Behavior and Personality*, 32(2), 129-139.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi, Güvenirliği ve Geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.
- ..... (1998). Akademik Başarı Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 33-38.
- ..... (2004). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 241-250.
- ..... (2006). *Anne Baba Desteği ve Başarı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ..... (2008). Relationships Between Burnout, Sources Of Social Support And Sociodemographic Variables. *Social Behavior And Personality*, 36(5), 603-616.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E. ve Karaca, F. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71-79.
- Yüksel, G., ve Baytemir, K. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanım Amaçları İle Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-20.
- Yürüşen, M. (1993). *Liberal Kuramda Politik ve Moral Bir Kavram Olarak Hoşgörü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52, 30-41.

EKLER

EK-1

TOLERANS ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı,

Ölçeğimizde insanın kendini değerlendirmesiyle ilgili 11 maddelik bir liste bulunmaktadır. Sizden isteğim; listede verilen her ifadeyi inceleyip, kendi duygu, düşünce ve davranışınızı ne ölçüde yansıttığını belirtmeniz ve buna uygun olan kutucuğa (X) işaretini koymanız. Her ifade için bir tercih yapınız. Lütfen boş ifade bırakmayınız.

Cevaplama için içtenlikle davranacağınızı umar, teşekkür ederim.

	Hiç Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Hakkımın yenilmesi beni rahatsız eder.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Anlamsız sorulara tahammül edemem.	( )	( )	( )	( )	( )
3. Başka kültürden birisiyle evlilik yapabilirim.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Giyim tarzıma karışmalarına tahammül edemem.	( )	( )	( )	( )	( )
5. Çevremdekilerin bana güvensizliklerine dayanamam.	( )	( )	( )	( )	( )
6. Yeni tanıştığım birisinin lakayt tavırlarına tahammül edemem.	( )	( )	( )	( )	( )
7. Kendini beğenenlerden nefret ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
8. Dikkatimin dağıtılmasından rahatsız olurum.	( )	( )	( )	( )	( )
9. Kaprisli insanlara katlanamam.	( )	( )	( )	( )	( )
10. Aşırı ısrarcı insanları sevmem.	( )	( )	( )	( )	( )
11. İnsanların hatalarını kabul etmelerini beklerim.	( )	( )	( )	( )	( )

EK-2

ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı,

Sizden istenen, aşağıda verilen sosyal destekle ilgili 12 maddeden her birinin sizi ne kadar yansıttığını (bir sayı doğrultusunda değerlendirerek; kesinlikle hayır 1, kesinlikle evet 7 olmak kaydıyla) o ifadenin karşısındaki kutucuğa **X** işareti koyarak belirtmenizdir. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız.

Cevaplamada içtenlikle davranacağınızı umar, teşekkür ederim.

Sıra No	MADELER	TERCİH DÜZEYİ						
		KESİNLİKLE HAYIR			KESİNLİKLE EVET			
		1	2	3	4	5	6	7
1.	Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.							
2.	Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.							
3.	Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.							
4.	İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin, annemden, babamdan, eşimden, çocuklarımdan, kardeşlerimden) alırım.							
5.	Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.							
6.	Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.							
7.	İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.							
8.	Sorunlarımı ailemle (örneğin, annemle, babamla, eşimle, çocuklarımla, kardeşlerimle) konuşabilirim.							
9.	Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.							

10.	Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.							
11.	Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.							
12.	Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.							

EK-3

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek ( )

2. Mezun olduğunuz bölüm

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ( ) Diğerleri ( )

3. Mesleki Memnuniyetiniz

Memnunum ( ) Memnun Değilim ( )

ÖZGEÇMİŞ

Talip ATAŞ 10.03.1988 tarihinde Adana'da doğdu. Turgut Özal Lisesi'ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden 2009 yılında mezun oldu. 2009 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapmaktadır.

İletişim Bilgileri:

Adres: Ulugazi Mahallesi Karaoğlanoğlu Sokak No:3 Samsun Rehberlik ve Araştırma Merkezi.

İlkadım / SAMSUN

E-Mail: talipatas01@gmail.com